

Kavramlarımız (Konseptlerimiz) Nedir?

(Bu Türkçe olmayan sözcüğün kullanım zorunluğu, konsept karşılığı olarak genelde kullanılan "kavram" sözcüğünün doğru bulunmayışından kaynaklanıyor. Konsept, con+cept Latince kökenli olup birlikte almak, birlikte kavramak anlamındadır ve bu "birliktelik" vurgusu esas korunması gereken sıfattır. Bireysel olarak değil toplu olarak kavranan anlamındaki konsept yerine bu nedenle kavram kullanılmamış olup, bunun yerine "kavram" gibi bir sözcük önerilmektedir.)

Her örgüt -ne denli iddialı, ne denli geniş çalışma alanına sahip olursa olsun- az sayıda "kavram" çevresinde oluşur. Bunlar o örgütün projelerine ne denli gömülü ise o projelerden oluşan örgüt bütünlüğü de o denli tutarlı olacak, örgütü rotasından saptırabilecek çeşitli etkenlere karşı kendini koruyabilecektir.

Moda söylemler, bireysel tercihler, toplum ya da üyelere gelen zorlamalar nedeniyle örgütü tanımlayan kavram(lar)ın dışına çıkıldıkça bir süre sonra örgüt iç tutarlılığını kaybeder ve yok olur.

İşte bu nedenlerle Beyaz Nokta® Hareketi'ni tanımlayan kavramların daima göz önünde tutulmasını önemsiyoruz.

İşte sözü edilen kavramlar:

- [Sorun Çözme Kabiliyeti \(Bağımsızlık Sistemi\)](#)
- [Kök Sorun - Kaynak Sorun](#)
- [Sorun Çözmede BN Yaklaşımı](#)
- [Toplumumuzun Sorun Çözme Profili](#)
- [Sorun Kimyası](#)
- [Ezbersizlik, Koşullanmama](#)
- [Çok Doğruluk](#)
- [Öğrenme Kalıtsal Miras](#)
- [Seçkin Tavrı Ağı](#)
- [Etik Güvence](#)
- [Uzlaşmış Kavram Tabanı](#)
- [Sorun Çözme Kabiliyeti ile ilgili bir sunum](#)

SORUN ÇÖZME KABİLİYETİ (*Bağışıklık Sistemi*)

Sorun Çözme Kabiliyeti (SÇK) nedir?

SÇK, sorunların köklerini doğru teşhis etmek ve kaynaklarını bu kök sorunlara tahsis edebilme becerisine sahip olmak demektir. Toplumumuz ise, maddi ve manevi enerjisinin çoğunu, sorunların işaretleri (semptomları) ile boğuşmaya harcamak gibi olumsuz bir alışkanlığa sahiptir. Bu alışkanlığın değiştirilmesi, varlığımızı sürdürebilme ile neredeyse eş anlamlıdır.

Çağdaş toplumlar, sorunları bulunmayan değil onları çözebilen toplumlardır. Toplumumuz da çağdaş olma arzusundaydı onları çözmek, çözmek için anlamak, anlamak için anladığını sanmaktan vazgeçmek ve bunun için de onları anlayabilmek için bir metodlar dizisi (adına bilim diyemesek de) geliştirmek zorundadır.

Sorunlardan yakınan ve bunların çözümüne katkıda bulunmak isteyenlerin benimseyebilecekleri çeşitli yollar vardır.

Bunlardan biri, *sorunların kimyasını* (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=237>) öğrenmektir: Çok sayıdaki "Görünen (*phantom*) Sorun"un, hangi kök (*root*) sorunlarca oluşturulduğunu, bunların, aralarında nasıl yeni bileşikler yaparak çoğaldıklarını, olumsuzluk üreten bir "sebeup-sonuç" döngüsünün nasıl olumluya çevrilebileceğini anlamak ve bunlara göre yaratıcı çözüm geliştirme becerisi geliştirmek, bu yolda ilerleyen kişi ya da kuruluşlara yardım etmek ve de örgütlenmek bir yoldur.

KÖK SORUNLAR HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1. "Kök Sorun" kavramının tanımı

Kendi aralarında bileşimler yaparak, kendilerinden daha farklı görüntüde ve çok fazla sayıda sorun üreten sorunlara "Kök Sorun" adı verilmektedir. Batılılar bu kavrama "Source Cause" ya da "Root Cause" adını vermektedirler. Bunların, çeşitli yansımalarına ise *Görünen Sorun* (Phantom Cause) adı verilmektedir.

2. Sorun Alanları

Sokaktaki insanımızın çeşitli yaşam kesitlerinde karşılaştığı, ancak nerelerden kaynaklandığı konusunda üzerinde durmadığı, dursa da elindeki imkanlar nedeniyle çoğunlukla pek bir şey yapamayacağı "*Görünen Sorunlar*" çok sayıdadır. Sayıları çok olmasına rağmen öncelikli sayılabilecek başlıca *Görünen Sorun* alanları şöyledir :

- Milli bütünlük ile ilgili sorunlar
- Terör, anarşi
- Sağlık sorunları
- Eğitim sorunları
- İşsizlik+ gelir yetmezliği + hayat pahalılığı
- Çeşitli özgürlüklerdeki sınırlamalar
- Konut sorunları
- Çevre sorunları
- Sosyal güvenlik sistemi yetmezliği
- Trafik anarşisi
- Kültürel dejenerasyon
- İş kazaları
- Adaletin geç tecelli etmesi vd

3. Sorun Alanlarının Genel Yapısı

Bu sorunların, "kök" ve "özgün" olarak iki bileşenden oluştuğu varsayılmaktadır. *Kök sorunlar*, sorunların çoğunluğuna girdi olurken, *özgün sorunlar* ancak tek başına kendisini göstermektedir.

4. Bu Yaklaşımın Gerekçesi

Toplum kesimlerinin ve bu kesimleri ilgilendiren sorunların sayısı son derece fazladır. Bu sorunların kabaca dahi gözden geçirilmesi, herbirinin içinde sınırlı sayıda yapı taşlarının tekrarlandığını, ancak bir sorun içinde bunların sayı, diziliş sırası ve göreceli ağırlıklarının değiştiğini göstermektedir.

Her sorun içinde, bu yapı taşlarının (*kök sorun*) dışında, bir de o soruna özgü parçalar bulunmakta ve hepsi birlikte bir *görünür sorun* oluşturmaktadırlar. Kamuoyunun daha çok ilgilendiği sorunlar işte bu *Görünür Sorunlar*dır.

Kök Sorunlar, girdi oldukları sorunlardan bağımsız olarak vardırırlar ve kendi aralarında birleşip, bazı özgün parçalarla birlikte yeni *Görünen Sorunlar* üretmek eğilimindedirler. Bu nedenle *Kök Sorunları* çözmeksizin *Görünen Sorunları* çözmenin mümkün olamayacağı bir hareket noktası olarak alınmıştır.

5. Kök Sorunlar Nelerdir ?

Çeşitli *Görünen Sorunlar* üzerinde yapılan çözümlenmeler, bunların az sayıda Kök Sebebin çeşitli kombinezonları biçiminde olduğunu göstermektedir. Saptanabilen ve birbirlerinden "*oldukça*" bağımsız olan bu *Kök Sorunlar* şunlardır:

- 5.1. Rekabet ortamı yaratılamamış olması,
- 5.2. Sürekli ve yaygın bir "öğrenme ortamı" bulunmayışı,
- 5.3. Enflasyon ortamının tüm diğer ortamları olumsuz etkilemiş / etkiliyor olması,
- 5.4. Bazı temel kavramların (iş standardı, iş gerekleri, iş değeri, beceri, rekabet gücü, değişim, iletişim, demokrasi, çağdaşlık, vbg) toplum tarafından henüz yeterince özümlememiş olması ki buna "*Genel Olarak İletişim Becerisi Yetmezliği*" denilebilir,
- 5.5. Hızlı nüfus artışı,
- 5.6. Tüketim ahlâkının yeterince gelişmemiş oluşu,
- 5.7. Bilim ve teknolojinin refah ve mutluluğu belirleyici rolünün yeterince anlaşılmamış oluşu,
- 5.8. Doğru kural koyma ve uygulama becerisinin yetersizliği,
- 5.9. Toplumun, sorun teşhis ve çözüme kabiliyetinin yeterince gelişmemiş oluşu,
- 5.10. İdarelerde istikrarsızlık,
- 5.11. İnsanımızın ortalama nitelik dokusunun yetersizliği,
- 5.12. Temel hak ve özgürlükler konusunda yeterli bilincin gelişmemiş oluşu,
- 5.13. Kültürel kimlik bunalımı,
- 5.14. Sanatın, refah ve mutluluğu belirleyici rolünün yeterince anlaşılmamış oluşu,
- 5.15. Fazilet anlayışı ve uygulamalarındaki sorunlar (ahlâk sorunları)

Bu gruplara ait kısa açıklamalar aşağıda verilmiştir.

1. Rekabet ortamı yaratılamamış olması

Bireylerin ve bireylerin biraraya gelmesinden oluşan çeşitli ilgi gruplarının arasındaki hertürlü mücadelenin , sonuçta o kişi ya da grupları refah ve/ya mutlulukları açısından daha üst tatmin seviyelerine götürebilmesi, bu mücadelelerin temel şartının rekabet olmasına bağlıdır. Aksi halde, yani birbirinden daha iyi olmak yerine, rakip(ler)ini aşağı iterek mücadele kazanmaya çalışmak halinde hem toplum bir kazanç elde edememekte, hem de toplumun geri kalan bireyleri yapıcı bir mücadeleye girmekten kaçınmaktadırlar.

Burada rekabet ortamı deyimi ile yalnız ticari alanda değil, tüm alanlardaki rekabet kastedilmektedir. Rekabet anlayışının toplum yaşamımıza egemen kılınmasıyla bugün mevcut olan birçok sorunumuzun ya ortadan kalkacağı ya da en azından hafifleyeceği düşünülmektedir.

2. Sürekli ve yaygın bir öğrenme ortamı bulunmaması

Toplumun çeşitli sorunlarını çözebilmek ya da muhtelif amaçlarına erişmek için kullanması gereken araçların başında bilgi edinmek gelmektedir. Bu, her şart altında, bilgiye erişmeyi ve öğrenebilmeyi gerektirmektedir. Diğer yandan bilgi edinebilmek yalnızca hayatın belli bir döneminde okullar vasıtasıyla değil, ömür boyunca devam edecek bir süreç olmak zorundadır. Toplumumuz bunu sağlayamamış, bunun yerine kurnazlık, kolaycılık, hattâ zaman zaman ahlâk dışı yollara tevessül gibi yollar genel kabul görmüştür. Bir başka deyimle bilgi edinebilme ve öğrenme ortamının bulunmamasından doğan vakum, bilgisizlik ve benzeri normlarla doldurulmuştur. Vakit ne kadar geç olursa olsun bilgisizliğin yerine bilgiyi ve öğrenmeyi koymaksızın çağdaş gelişmişlik sınıfına geçmek mümkün görünmemektedir.

3. Enflasyon ortamının tüm diğer ortamları olumsuz etkilemiş/etkilemekte oluşu

En genel tanımıyla ürettiğinden fazla tüketmek demek olan enflasyon sadece ekonomik alanda değil, tüm diğer alanlarda da olumsuz etkiler yaratmıştır. Kültürel dejenerasyon içindeki paydan, ahlak normlarındaki tahribata varıncaya kadar hemen her alanda enflasyonun etkileri vardır. Bu etki ortadan kaldırılmaksızın diğer sorunların kökten çözülebilmesi imkânsız görünmektedir.

4. Bazı temel kavramların toplum tarafından henüz yeterince özümlememiş olması

Günlük konuşma dilimizdeki kavramlardan, politika ve düşün hayatımıza dek geniş bir alanda kullandığımız kavramların çoğu konusunda birer uzlaşma mevcut değildir. Herkes bu kavramlardan ancak kendisinin arzu ettikleri anlamakta, bu ise sürekli çatışma içindeki bir toplumsal yapıya yol açmaktadır.

5. Hızlı nüfus artışı

Büyük bir nüfusa sahip olmanın milli varlığımızı idame ettirebilme şartı olarak görülmesi dışında toplumumuzun büyük çoğunluğu hızlı nüfus artışının yarattığı olumsuzlukların farkındadır. Varlık sürdürebilmenin nüfus ile birbirine bağlanması ise, gelişmiş ülkelerin seviyesine çıkılamayacağı, bu nedenle de ancak kalabalık nüfus aracılığı ile korunabileceğimiz gibi bir varsayımı geçerli kılmaktadır. Toplumumuz buna razı değil ve çağdaş medeniyet düzeyine erişmeyi bir vazgeçilmez amaç olarak benimsiyorsa, hızlı nüfus artışının makul bir düzeyde tutulması kaçınılmaz bir gerekliliktir.

6. Tüketim ahlâkının yeterince gelişmemiş oluşu

Çeşitli ahlâk türleri konusunda yüksek bir duyarlılığa sahip toplumumuzda tüketim ahlakı, yeterince üzerinde durulmayan bir kavramdır. Güç ve zenginlik göstergesi olarak ihtiyaç dışı harcamalar kadar, topluma örnek olması gerekenlerin bu yönde örnek vermemeleri de tüketim ahlâkının yeterince yerleşmediğini göstermektedir. Uzun yıllardır süren ve toplumumuzda birçok olumsuz etki yaratmış ve yaratmakta olan enflasyonun nedenlerinden birisinin de tüketim ahlâkı normlarındaki zafiyet olduğu şüphesizdir.

7. Bilim ve Teknolojinin, refah ve mutluluğu belirleyicilerin yeterince anlaşılması oluşu

Gelişmiş toplumların mevcut refah ve mutluluğunu yaratan az sayıdaki faktörden başlıcasının bilim ve teknoloji olduğu gerçeği, üzerinde çok söz söylenmesine

rağmen henüz tam anlaşılammıştır. Buna paralel olarak bilim ve teknoloji gelişmiş ülkelerdekilerden oldukça farklı bir anlam ve içerik kazanmış, bilim ve teknolojinin toplumun refah ve mutluluğuna değil bilim adamlarının özgür seçimlerine göre Devletçe kaynak ayrılması gereken bir konfor olduğu gibi yanlış bir inanç yerleşmiştir. Bunun bir sonucu olarak da bireyler ve toplum, bilim ve teknolojiden yaşamlarıyla ilgili bir fayda beklemez duruma gelmişler ve diğer konforlar için ayırdıkları ölçüde kaynak ayırır olmuşlardır.

8. Doğru kural koyma ve uygulama becerisinin yetersizliği

Kural koymanın ve konulan kuralların uygulanmasının bir bilim olduğu gerçeği gözardı edildiği için konulan kurallar dejenere olmuş (ve olmakta) ve toplumun hemen hemen bütününde kurallara uymama bir alışkanlık haline gelmiştir. Buna paralel olarak kural koyanlar giderek, bu konuyu daha az bilenlere doğru yayılmış ve bir kural kirliliği ortamı doğmuştur. Çok sayıda kurala rağmen bireylerin uydukları kuralların sayısı son derece sınırlıdır. Bir anlamda toplumumuz kuralsız yönetilen bir toplum durumundadır. Bu gerçek henüz üzerinde konuşulan bir sorun olmadığı gibi, herhangi bir akademik kurum da üzerinde durmamaktadır.

9. Toplumun, sorun teşhis ve çözme kabiliyetinin yeterince gelişmemiş oluşu

Özellikle günümüzün hızlı değişim ortamında bir toplumun sorunlarla karşılaşmaması imkânsızdır. Hattâ bir bakıma sorunlarla karşılaşan bir toplum giderek onları çözme kabiliyetini de geliştirebilir. Bunun için onları "olmaması gereken" şeyler olarak değil de "olmasına engel olunamayan ve fakat çözümlenen" olgular olarak görmek zorundadır. Toplumumuz, başta bilimi hayatına egemen kılamamış olmak bulunmak üzere çeşitli nedenlerle sorun teşhis ve çözme yeteneğini yeterince geliştirememiştir. Toplumumuz sorunları teşhis için bütün Dünyanın yaygın olarak kullandığı bilimsel metodları , en önemli sorun alanları için dahi kullanamamakta, onun yerine herkes sorunun bir yönü üzerinde ısrar etmektedir.

10.İdarelerde istikrarsızlık

Kamu yönetimi kadrolarının sık sık değişmesi, bundan da önemlisi her değişen idare ile birlikte doğru ya da yanlış tüm yapılanların değişmesi ve hattâ aynı idare zamanında dahi idari sürekliliğin sağlanamaması dolayısıyla daima herşeye yeniden başlamak zorunluğu doğmaktadır. Bu ise vakit ve diğer kaynakların kaybına yol açtığı gibi kamu yöneticilerinin yanlış tutumlar(gelenin de eskisini değiştirmesi, bulunulan makamda uzun süre kalmanın çarelerinin aranması, bu imkânların zorlanması gibi) içine girmelerine de yol açmaktadır. Ancak bu duruma paralel olarak idareler de kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirememekte, sorunlar için doğru yaklaşımlar üretmemekte ve/ya uygulayamamaktadırlar.

11. İnsanımızın ortalama nitelik dokusunun yetersizliği

Toplumun nitelik dokusundaki yetersizliklerin, o toplum bireylerinin tek tek ya da gruplar halinde yaptıkları tüm işlere mutlaka yansıdığı gerçeği henüz anlaşılammıştır. Bu nedenle insana rağmen insan kalkındırılmaya çalışılmakta, ona çeşitli hizmetler getirilerek mutlu kılınabileceği sanılmaktadır. Halbuki insana yapılabilecek en büyük hizmet onun nitelik düzeyini, topluma yapılabilecek en büyük hizmet de toplumun nitelik düzeyini (dokusunu) geliştirmektir. Toplumumuzun nitelik dokusu yetersizliği tüm kök sorunlar içinde en önemlisini oluşturmakta, tüm kök sorunlara girdi teşkil eden bir kök sorun niteliğini taşımaktadır.

12. Temel hak ve özgürlükler konusunda yeterli bilincin gelişmemiş oluşu

Temel hak ve özgürlüklerin herbiri konusunda yaygın ve tam bir anlayış oluşmamıştır. Bir bakıma insanımız, uğradığı çeşitli haksızlıkları ve özgürlüğündeki sınırlamaları, başkalarına haksızlık yaparak ve başkalarının özgürlüklerini sınırlayarak gidermeye çalışmaktadır.

13. Kültürel kimlik bunalımı

Osmanlı İmparatorluğunun çoğunlukla dine dayalı mozayik kültür yapısından, Türkiye Cumhuriyetinin laik düzenine geçen ve fakat içindeki kültürel mozayiyi muhafaza eden toplumumuz çağın gerekleri ile geride bıraktığı çağın geleneklerini yeni bir yoruma kavuşturma sürecini henüz tamamlayamamıştır. Bu durum sosyal ve dönerek ekonomik yaşamda bunalımlara neden olmaktadır.

Bir yanda, bir toplumu Millet yapan bir arada yaşama isteği duyma, birbirini anlayabilme, ortak bir tarihe sahip olma, ortak Milli değerlere sahip olma gibi ortak kültür özellikleri; diğer yanda, ise bir Millet'in kültürel renkliliğini oluşturan kültür mozayiyi kavramı arasındaki denge henüz tam özümlememiştir.

14. Sanatın, refah ve mutluluğu belirleyici rolünün yeterince anlaşılmamış oluşu

Bilim ve teknolojiye benzer şekilde sanatın da refah ve mutluluktaki payı yeterince anlaşılammıştır. Bilim ve teknolojiden daha da akut olarak ve geçmişimizde bazı sanat dallarının kültürümüzde yer almaması nedeniyle, sanat ihtiyaçlar hiyerarşisinin en alt basamaklarına yerleştirilmiş ve tüm ihtiyaçların tatmininden sonra sanata sıra gelmesi gerektiği yanlış kabulü yapılmıştır.

15. Fazilet anlayışı ve uygulamalarındaki sorunlar

Bu açıdan sağlam bir geçmişe sahip toplumumuz giderek yoz değerlere sahip olarak ahlâk sorunlarıyla daha çok karşılaşır olmuştur. Nitelik dokusunun bir bileşenini oluşturan ahlâk, yeterince gelişmediği sürece yalnızca belli konularda bilgi beceri sahibi olmanın yeterli olmadığı, hattâ yeterli ahlâk normlarına sahip olmayan kişilerin bilgi becerisinin bulunmasının durumu daha da tehlikeli hale getirdiği bir gerçektir.

SORUN ÇÖZMEDE BEYAZ NOKTA® YAKLAŞIMI

- Sorunlar birdenbire ortaya çıkmazlar; her sorunun bir kuluçka dönemi vardır.
- Sorunlar tahribat yaratır. Bunların bir bölümü tamir edilebilir, bir kısmı ise tamir edilemez, izleri öylece kalır.
- Sorunların da hastalıklar gibi belirtileri vardır. Genellikle asıl sorun yerine bu belirtiler çözülmeye çalışılır.
- Belirtileri yorumlamak önemlidir. Bir toplumun, sorunların işaretlerini yorumlayabilme, "görünen, hayalet sorunlar"ı "kök sorunlar"dan ayırabilme yeteneğine, o toplumun Sorun Çözme Kabiliyeti denilir.
- Her sorunun altında, onu besleyen nedenlerden oluşan bir kökü vardır. Sorunun çözümü, bu kök ya da kaynağın yok edilme çabasıdır.
- Bir sorunu çözmek, ona yol açmış olan nedenleri ortadan kaldırmaya çalışmak demektir.
- Bir toplumun Sorun Çözme Kabiliyeti, karşılaştığı sorunları çözdükçe gelişir.
- Sorunlarını bilinç ve bilgiyle çözebilen bir toplum, refah ve mutluluk yolunda gelişir ve bir "bilgi toplumu" olmaya doğru ilerler.
- Toplumumuzun Sorun Çözme Kabiliyeti düşüktür. Bu sorun çözülmediği sürece sorunların büyümesi ve çözülmeyecek hale gelmesi kaçınılmazdır.
- Sorun Çözme Kabiliyeti düşüklüğü yasa ve ahlak dışı olayları da besler.
- Toplumumuz, sorunlarının başkalarının çözülmesini beklemektedir. Çağdaş, demokratik bir toplumda bu imkansızdır.
- Çağdaş toplumlarda benimsenmesi gereken en önemli iki kavram "akılcılık" ve "erdem"dir.
- En temel erdem ilkesi "zarar vermemek"tir. Kendisine, başkalarına, çevresine, canlı ya da cansız hiçbir şeye zarar vermemek!
- Dilimizdeki yozlaşma, düşünce biçimimizi de etkilemiştir. Dilimiz, düşük düzeydeki gündelik faaliyetler için yeterli, yüksek düzeyli düşünce üretimi için yetersiz hale gelmiştir. Bir anlamda toplumumuz dilsiz ve dolayısıyla da düşünemez haldedir.
- Eğitim sistemimizdeki ezber geleneği, Sorun Çözme Kabiliyetimizi düşürmektedir. Ezber, merakı dolayısıyla yaratıcılığı ve buluşçuluğu öldürmektedir.
- Sorun Çözme Kabiliyeti gelişen bir toplumun Sorun Çözme Portföyü de gelişir.
- Toplumumuzun Sorun Çözme Kabiliyeti geliştirilmelidir. Ve bu yapılabilir:
- BEYAZ NOKTA HAREKETİ, bu farkındalığın bir işareti olarak ortaya çıkmış bir sivil girişimdir.

BEYAZ NOKTA'nın temel hedefi : «Toplum yaşamımıza egemen olması gereken iki kavram "akılcılık" ve "erdem" iken, çeşitli nedenlerle bu gerçekleşmemiştir. Bu eksikliklerin doğal sonuçları olarak, toplumumuzun "SORUN ÇÖZME" ve "UZLAŞMA" becerileri gelişmemiştir.

BEYAZ NOKTA HAREKETİ, bu eksikliklerin nedenlerini anlamak ve bu nedenlerin giderilmesine katkıda bulunmak üzere vardır.»

TOPLUMUMUZUN SORUN ÇÖZME PROFİLİ

İnsan derisi 65 derece sıcaklıktan sonra yanmaya başlar. Ya da bir kişinin kafasına vurulacak 100 kilogramlık bir ağırlık onu öldürebilir. Zehirli bir akrep ya da yılan, bir ısırışta bir insanı öldürebilir. Ama diğer yandan, 700 derecelik kor ateşin üzerinde yürüyen insanlar vardır. Ağır siklet boksörlerinin yumruklarının uyguladığı kuvvet 300 kilogramdan fazladır. Efsunlanmış denilen insanları ise yılan ve akrepler öldürememekte, hatta onları ısırılmamaktadırlar.

On misli sıcaklıktan, üç misli kuvvetten ya da yılan ısırığından etkilenmemek, organizmayı eğitmek suretiyle mümkündür. Bu eğitimler, organizmanın bu tahripkar etkilere karşı "hazırlıklı" olmasını sağlarlar. Bu, vücudun salgıladığı ve yanma ya da zehirlenme olgularına engel olabilecek, kasların direnimini olağanüstü artırabilecek salgılar yoluyla olabilir. Ama her ne olursa olsun, insan organizmasına o inanılmaz direnci veren şey, zamanla ve eğitimle kazanılan -ya da mevcut olup da ortaya çıkarılan- , "hazırlıklı olma" becerisidir.

Sosyal organizmaların, dış etkenlere karşı davranışları da benzerdir. Bir toplum da, kendini tahrip edebilecek iç ve/ya dış etkenlere karşı ancak bu yolla, "hazırlıklı olma" yoluyla karşı koyabilir. Bu iç ve dış etkenlerin ne olduğu önemli değildir. Hatta o denli önemli değildir ki, hazırlıksız bir bünyenin, o etkenleri bizzat kendisinin dahi ürettiği söylenebilir.

Toplumumuz, çeşitli sorunların çok yönlü kısılcı altında ne yapacağını şaşırılmış durumdadır. Sorunların görüntüleriyle çeşitli derinlikteki kaynakları birbirinden farklı olduğundan ve herkes farklı derinliklere baktığından, bir "tanı karmaşası" yaşanmaktadır.

Bir kesim insana göre, en önemli sorun köktendincilik, bir kesime göre İslam'dan sapış, bir bölümüne göre etnik terör, bir diğer bölümüne göre ise ekonomik bunalımdır. Bunlar ister sorun olsun ister olmasın, ister "görünen sorun" (hayalet sorun), isterse "kaynak sorun" olsunlar, katı bir gerçek, toplumumuzun bunları çözemediğidir. Çünkü toplum, ne bunlara ne de başkalarına karşı koyabilecek "hazırlıklar"a sahip değildir. Bunu hisseden iç bünye de, dış ortam da (sokak deyimiyle dış mihraklar), bu topluma sürekli sorun üretmektedir.

Bir toplum bünyesi, olası sorunlar için nasıl "hazırlıklı" olabilir?

Bir insan bünyesi, olası sorunlar için -300 kiloluk yumruk, 700 derece sıcaklık ya da yılan ısırması gibi-, egzersiz ya da bir başka tür eğitimle, o sorunlara karşı birer "sorun çözme kalıbı" hazırlamakta, o sorunun varlığına işaret eden bir sinyal aldığı anda da "hazırladığı" kalıbı harekete geçirmektedir. Bunlara ek olarak da, her tür soruna müdahale etmeye hazır esnek güçleri harekete hazır olarak tutmaktadır.

O halde toplum bünyesi de, karşılaşılabileceği sorunlar için böylesine ikili bir önlem stratejisi geliştirmek zorundadır. Bunlardan birisi, toplumun sorun çözme kabiliyeti denilebilecek beceridir. Bir sorunu çözmeye kalkışmadan önce onu anlamaya çalışmak, onu soyutlamak, analiz etmek, ona

yol açan nedenleri bulmak, bunlar için yaratıcı çözümler üretmek gibi "sorun çözme aletleri"ni hazırda tutmak, bu becerinin özellikleridir.

Diğer önlem ise, çeşitli sorunlar karşısında örgütlenerek onlarla mücadele etmektir.

İşte bu iki önlem, bir toplum bünyesinin, olası iç ve/ya dış kaynaklı sorunlara karşı "hazırlıkları"dır. Bu iki önlem açısından durumumuz nedir? Sorun Çözme Kabiliyetimizin düşük olduğunun en sağlam kanıtı, düşünme biçimimizin neden sormaya değil, nedenini sorgulamadığı sorunlara çözüm üretmeye dayalı oluşudur.

Sorunlar karşısında örgütlenme konusunda ise iki ayrı zafiyet söz konusudur: Birincisi, örgütlenme kültürümüzün zayıflığıdır. En seçkin kesimlerin toplantılarında dahi, çok sayıda fikrin üretilmesine izin vermeyecek kadar uzun konuşulması, toplantıların başlama ve bitiş saatlerine uyulmaması gibi en temel örgütlenme ilkeleri gözardı edilir.

Örgütlenme konusundaki ikinci zafiyet, sorunların tanımlanması konusundadır. Doğru tanımlanmamış bir sorunun çözülmesi imkansızdır. Rahatsızlık duyulan bir Görünen Sorun'un kaynaklarına inilmeden o sorun çevresinde yapılacak örgütlenme daima tek sonuç verir: yakınılan sorunun daha da büyümesine fırsat hazırlanmış olur!

Sorunlardan yakınılan ve bunların çözümüne katkıda bulunmak isteyenlerin benimseyebilecekleri çeşitli yollar vardır.

Bunlardan biri, sorunların kimyasını öğrenmektir: www.beyaznokta.org.tr/sorunkimyasi

Bir Diğer Çözüm Sorunu İyi Anlamaktır!

Toplumsal sorunlar arttıkça, ya da daha doğru ifadeyle çözülmeyen sürdüğü sürece, insanlar üzerinde çeşitli etkiler yapıyor. Bunların içinde sıkıntı, stres, bunalım, erdem dışı yollara eğilim gibi durumların yanısıra bir de "acil çözüm eğilimi" adı verilebilecek bir ruh hali doğmaktadır. Bu ikinci, aslında tüm canlıların, temel yaşam dürtülerinin doğal bir sonucudur.

Acil çözüm eğilimi, bireyleri ve toplumları kamçılıyarak sorunlardan kurtulmaya yol açtığı sürece yararlı; çözüm sürecinin adımlarının eksik atılmasına yol açması halinde de zararlı olmaktadır. Kısa yoldan çözüm eğilimleri genellikle sorundan çözüme atlama biçiminde görünmektedir. Bu eğilim zamanla toplumsal bir norm haline gelmiş, en karmaşık sorunlar için dahi, ona yol açan nedenlere bakılma ihtiyacı duyulmaksızın doğrudan çözümler geliştirilmesi gibi bir "standart sorun çözme yaklaşımı" haline gelmiştir.

Kolayca anlaşılabilmesi gibi bu tür bir yaklaşımın doğal sonucu, sorunları çözmede yetersiz kalmak ve yetersizliğin de bambaşka nedenlerle açıklanmaya çalışılmasıdır.

Bu argümanların yanısıra, kısa yoldan çözüm eğilimlerinin rasyonel nedenleri de vardır. Belirli sorunların kronik hale gelmesi, olağan yaşam biçiminin devamını engellemeye başlaması, ve de nedenlere dayalı sorun çözme yaklaşımının uzun süre alacağı düşüncesi yersiz sayılmamalıdır. Ancak unutulmaması gereken bir nokta, sorunların kronik hale gelmiş ve sabırların azalmış olmasının, kısa yoldan çözüm beklentilerinin gerçekleşmesine hiçbir olumlu katkısının olmadığıdır. Hatta denilebilir ki acil çözüm eğilimleri, -sonuç veremeyeceği nedeniyle- çözüm sürecini sonsuza kadar uzatabilir, yani sorunun çözülmesine değil çözülmemesine yol açar.

Bu gerçekler karşısında izlenmesi gereken yol nedir?

İlk olarak şu bilinmelidir ki, bir sorunun (ya da sorunların) çözülmeden uzun zaman geçirilmiş olması, umulan zararlı sonuçların yanısıra son derece faydalı bir sonuç da üretmektedir. Bu yararlı sonuç, o sorunun faturasının toplum tarafından ödenmesidir.

Bu tür faturalar -verdiği tüm sıkıntı ve acılara rağmen- toplumu en iyi eğiten öğretmenlerdir. "Bir musibet, bin nasihattan evladır." özdeyişi bunu anlatmaktadır.

Buradaki haklı bir endişe şu olabilir: "Sorun çözülmeyip toplumsal faturası ödenirse, geriye dönülmez bir durum doğmaz mı?"

Bazı hallerde doğabilir. O halde böyle bir durumla karşılaşılacak istenmiyorsa geriye yapılması gereken tek şey kalmaktadır: Nedenselliğe dayalı çözüm için gereken süreyi kısaltmak!

Bir işçi ile on günde yapılan bir iş her zaman on işçi ye bir günde yapılamayabilir. Ama "yaratıcılık" denilen özellik her zaman için bir takım imkansız mümkünler (plausible impossible) üretebilir.

Mevcut dar zaman içinde arzulanan çözümlere varmanın yolu ise daha çok insanın yaratıcılığından yararlanmaktır. Sorunları bireysel olarak çözmeye çalışmakla, bir örgüt (Beyaz Nokta) olarak çaba harcamak arasındaki fark işte budur.

İzlenmesi gereken yolun ikinci koşulu, sorunları "iyi" tanımlamaktır.

"Tanımlamak" ile 'iyi tanımlamak' arasındaki fark, toplumumuzun ortalama belagat becerisi açısından çok önemlidir.

İçleri tam dolu olmayan ve daha da kötüsü içerikleri herkese göre farklı dolmuş bulunan kavramlara dayalı iletişimi, bir de bunların üzerine binen "yuvarlak ve süslü söz söylemek" merakı ile birleştiren aydınımız, bir konuyu "açıklamak" yerine "imalarda bulunmak", "mesaj vermek", "söylüyormuş gibi yapıp birşey söylememek" gibi yararsız bir beceri geliştirmiştir.

Berrak olmayan, çoğunlukla bir analize dayanmadığı için süslenerek, yüksek seslerle bağırılarak, gerekirse hedefi belli olmayan şikayetler eklenerek değerli kılınmaya çalışılan tanımları genellikle mental çıkmazlara ya da sorun ile ilgili olmayan tartışmalara saplanır.

Bu nedenle, iyi tanımlanmış, sorunu çözmeye çalışanlarca ortak anlamlar yüklenmiş kavramlar kullanarak doğru sorun tanımları çözüm için zorunludur.

Sorunları, çözümleri neredeyse kendiliğinden ortaya koyabilecek şekilde tanımlamanın üçüncü koşulu, soruna yol açan nedenleri, o nedenlerin nedenlerini ilh. -ikinci adımdaki iyi tanımlama kuralına yine uyarak- sıralamaktır.

Bütün bunlar eksiksiz yapıldığı takdirde, aranan çözümün, bu parçalanmış nedenlerin içinden yüzümüze baktığı görülecektir.

Sonuç olarak denilebilir ki iyi analiz edilmiş bir sorun formu, çözümü görünür biçimde içinde taşımaktadır.

Bunun dışındaki yollarla, yani nedenlerini aramadan sorun çözmeye çalışmak, havuza düşen yüzüğü karanlıkta el yordamıyla bulmaya çalışmaktan daha güçtür.

W. Churchill'in, havuza düşen yüzüğünü aramak için piposu ile önce suyu boşaltmaya çalışırken ona el yordamıyla aramasını sağlık veren dostuna verdiği cevabı unutmayınız: "Ama bu yol garantilidir!"

En Önemli Sorunumuz

Lütfen şöyle bir düşününüz, hangi küçük ya da büyük sorun olursa olsun, ilginç bir gerçek gözünüze çarpacaktır: Deniz kirliliği, kamu arazilerinin işgali, yüksek enflasyon, terör ya da dil yozlaşması; hangisinden yola çıkarsanız çıkın daima daha temelde yatmakta bulunan az sayıdaki "Kaynak Sorun"a varılmaktadır .

Herhangi bir sorunun ortaya çıkması için daima, birisi "ortam hazırlayıcı" diğeri de "tetikleyici" olmak üzere iki grup nedene ihtiyaç vardır. Bunlardan birisi bulunmadığında, "sorun"un doğması imkansızdır.

Bunun tersi de doğrudur; mevcut bir sorunu yoketmek için hem ortam hazırlayıcı hem de tetikleyici nedenleri birlikte ortadan kaldırmak gerekir. Aksi halde sorun yok olmaz, olsa olsa şekil değiştirir. İşte, çeşitli sorunların bu ortam yaratıcı nedenlerine tek tek bakılırsa, bunların bir bölümünün o sorunlara özgü olduğu ama geri kalanlarının ise birbirinin aynı olduğu görülecektir. Bu, çarpıcı bir bulgudur. Yani, deniz kirliliğinin, yüksek enflasyonun, terörün ve dildeki yozlaşmanın bir bölüm nedeni birbirinin aynıdır. Bunlara Kaynak Sorunlar adı verilebilir.

Kaynak Sorunlar'ın, önemli özellikleri vardır: Birincisi, bunlar bir su kaynağının su üretmesi gibi sorun üretirler.

İkincisi ise, çeşitli sorun kaynakları'ndan kaynaklanan sorunlar birbirleriyle birleşip yeni sorun bileşikleri oluşturmak eğilimindedirler. Ayrıca, bu bileşikler de hem kendi aralarında hem de diğer kaynaklardan üreyen sorunlarla sürekli olarak birleşirler.

Üçüncü özellik, toplum sorunlarını çözme iddiasında olanları çok ilgilendirmektedir. Bu da, sürekli sorun üreten bu kaynaklar kurutulmadan, bunlardan doğan sorun bileşiklerinin

çözülenemeyeceği, yalnızca şekil değiştirebileceğidir. Bir başka deyimle, Kaynak Sorunlar yerine onlardan oluşan sorunları çözmek üzere para, zaman, beyingücü gibi nadir kaynakları harcamak, bırakınız sorun çözmeyi, onların daha da yayılıp derinleşmesine yol açar.

Batılılar Kaynak Sorun'a (*source cause*), onlardan türeyen sorunlara da (*phantom cause*) -biz de Görünen Sorun diyebiliriz- adını vermektedirler. Dilimizde bu olguları tanımlayan deyimler yoktur. O halde sorunlara bu tür bir teşhis de konulmamıştır. İşte sorun da burada başlamaktadır. Her kavramın her dilde bulunması gerekmez. Ama bu öylesine önemli bir kavramdır ki bu konudaki bir eksiklik, "eksiklik" değil neredeyse bir hiçlik gibidir. Aynen, ondalık sayı sistemi olduğunu savunan bir sistemdeki on rakamdan birisinin bulunmayışının bir eksiklik değil bir hiçlik olduğu gibi! Hele ve hele çağdaşlaşma (hatta onu da aşma) iddiasını taşıyan bir toplumun, bu eksikliği farketmemiş olması kolay kolay geçiştirilemez, geçiştirilmemelidir. Çünkü o takdirde bu "pas geçme"ye yol açan neden(ler) halen devam ediyor demektir. Bu, cebinde pimi çekik bomba taşıyor olmaktan daha az tehlikeli değildir.

Şimdi yüksek sesle şu soruyu sorup yine yüksek sesle cevap vermeye çalışalım: "Bir imparatorluğun batmasına yol açan, şimdi ise toplumumuzu yokedebilecek bu kavram eksiğinin sebep(ler)i nelerdir? Bunu birileri tezgahlamış olamaz. O halde biz neyi ya da neleri pas geçtik de bu önemli kavramı, sorun çözme kültürümüzün dışında bıraktık?"

Olaylar üç türlü açıklanabilir: Birincisi inanç yoludur. Onda açıklamaya, neden sormaya gerek -ve de imkan- yoktur. "Öyle olduğu için öyle olmak", yeterli bir açıklamadır. İkinci tür açıklama, sokaktaki adam açıklaması'dır -ki ülkemiz sokaklarında tahminlerden fazla insan yaşar-. Sokaktaki adamı ne rahatsız ediyorsa tüm olayların nedeni odur. Örneğin ücreti düşük bir sokaktaki adam, "bizim gibilere değer verilmezse böyle olur!" türünden bir cevap bulur. Tabii ki sokakta kaç kişi varsa o sayıda da açıklama vardır.

Bu yaklaşım, bu tür insanlar için bir sosyal afyon'dur ve sanıldığı kadar aksine oldukça da yararlı sayılabilir. Çünkü sokaktaki adam'ın bilinç düzeyi, gerçeklerin yükünü taşımaya yetmeyebilir. Üçüncü tip açıklama ise bilimin açıklamasıdır. Orada kolaycılığa, kalıpcılığa, kişisel duyguların etkisinde kalmaya yer yoktur.

İşte, yukarıdaki soru için ihtiyacımız olan, bilimin açıklamasıdır. Evet, nasıl oldu da biz Kaynak Sorun - Görünen Sorun kavramlarını düşünce sistemimizin dışında tuttuk ve halen de ısrarla tutuyoruz?

SORUN KİMYASI

Toplumumuz sorunların ağırlığı altında kaldıkça, yeni bir kavramın giderek daha çok konuşulur olması beklenmelidir. Bu kavram "Sorun Kimyası" dır.

"Madde Kimyası", çeşitli maddelerin hangi elementlerden oluştuğu, bunların aralarında nasıl bileşikler yapıp ayrıştığı, sıcak, soğuk, basınç gibi dış etkenlerin bunları nasıl etkilediği gibi soruları açıklar ve bu yolla da insanoğlunun gereksindiği yeni maddeleri nasıl yapabileceği konusunda ona yol gösterir.

"Madde Kimyası" bütün bunları, maddeleri oluşturan "elementler" ve bu elementlerin birleşip ayrışmalarını düzenleyen "kanunlar" yoluyla yapar.

"Sorun Kimyası"da benzer şekilde sorunların hangi elementlerden oluştuğuna, aralarında nasıl yeni bileşikler yaptığına, mevcut bir sorun bileşiğinin onu oluşturan elementlerine nasıl ayrıştırılabileceğine, bir sorunun bileşik mi yoksa temel element mi olduğuna nasıl karar verileceğine ilişkin konularla uğraşır.

"Madde Kimyası"nda olduğu gibi o da bütün bu işleri, sorunları oluşturan "sorun elementleri" ve bu elementlerin birleşip ayrışmalarını düzenleyen "kanunlar" yoluyla yapar.

Uygulamalı bilimlerde bir alan için geliştirilen tekniklerin bir başka alana uyarlanması pek kullanılan yaygın bir yöntemdir. Örneğin, elektrik akımı için geliştirilen analiz yöntemleri, su ve hava akımlarının tahlili için, hatta trafik akımlarının çözümlenmesi için kullanılır. Sosyal bilimlerle uğraşanlar genellikle bu yalınlıktan rahatsız olurlar ve "içine insan ögesi giren olaylar kolay anlaşılmaz" diyerek kendilerine biraz pay çıkarırlar. İçinde insan davranışı bulunan olayların çözümlenmesinin güç olduğu doğru ama o tür olayların da kendine özgü kurallarının bulunmadığı ve bulmaya çalışmanın boş iş olduğu da bir o kadar yanlıştır.

"Sorun Kimyası" Kimin İşine Yarar?

Her bilim dalı ve her yeni metot bir ihtiyaçtan doğmuştur.

"-75 derecede yorgandan dışarı çıkan ayağın nasıl üşümeyeceği" eskimoların sorunudur. Eskimoların yapmaları gereken rasyonel davranış, başka kimseyi ilgilendirmeyen bu sorunu anlamaya ve sonra da çözmeye çalışmaktır.

“Sorun Kimyası” ise, yukarıdaki gibi bir sorunu bulunan ve çağdaşlaşma konusunda pek bir iddiası bulunmayan toplumların değil, bizim gibi sorunu çok ve özellikle de onları çözmekte yetersiz kalan toplumların meselesidir. O halde diğer bilim dallarının geliştiği ülkelerin değil bizim, sorunlarla ilgilenen bir bilim alanı tanımlamaya çalışmamız gerekmektedir.

Çağdaş toplumlar, sorunları bulunmayan değil onları çözebilen toplumlardır. Toplumumuz da çağdaş olma arzusundayrsa onları çözmek, çözmek için anlamak, anlamak için anladığını sanmaktan vazgeçmek ve bunun için de onları anlayabilmek için bir metodlar dizisi (adına bilim diyemesek de) geliştirmek zorundayız.

“Sorun Kimyası” ’nın Temel Kanunları!

“Madde Kimyası”nın temel yasası Lavoisier Kanunu'dur: “Hiçbir madde yok olmaz, yoktan da var olmaz, ancak şekil değiştirir” biçiminde ifade edilebilecek bu kanunun “Sorun Kimyası” ’ndaki üç karşılığı şöyledir:

Kanun 1- Sorunlar yoktan var edilebilir. Her akılsızca davranış en az bir sorun üretir.

Kanun 2- Hiç bir sorun onu meydana getiren nedenler ortadan kaldırılmadıkça çözülemez, ancak şekil değiştirir. Nedenleri yok etmeye dayalı olmayan her çözüm girişimi yeni sorunların üremesine yol açar.

Kanun 3- Bir sorun çözülmediği sürece doğurma ve başka sorunlarla birleşme yoluyla çoğalma eğilimindedir.

Kanun 4- Sorunların, aralarında bileşikler yaptığı bir ortam içinde, bileşiksiz bir ortamda uygulanıp iyi sonuç vermiş çözümler hedeflenen sorunu çözemez ve hatta yeni sorunların üremesine yol açar.

Görüldüğü gibi iki kimya arasındaki başlıca fark “yoktan var etme” konusundadır. O da, işin içine insanın (insanın akılsızca davranışlarının) girmesi nedeniyledir.

Bu yeni kavramı ve onun kanunlarını öğrenmek zorundayız. Sorunlar ağırlaştıkça, ortaya çok sayıda kurtarıcının çıkması geleneksel bir eğilimdir. Bu yeni kimyayı öğrenmekten ve böylece sorun çözme kabiliyetimizi geliştirerek onlardan kurtulmaktan başka çıkış yolu yoktur.

EZBERSİZLİK, KOŞULLANMAMA

Ezbersizliği anlatabilmenin bir yolu tersinden yani Ezber'in ne olduğu tanımlanarak yapılabilir.

Ezber Ne Demektir?

İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde "kalpten" anlamına gelen, Farsçadaki anlamı da "kalpten, göğüsten" olan bu sözün, toplumumuzun büyük çoğunluğu tarafından farklı anlam yüklenerek kullanılması, pek önemli sayılmayabilir.

Gerçek anlamından farklı anlam yüklenmiş çok sözcük vardır ve bu kültürdeki değişimin bir sonucudur da. Acı olan, bu dönüşüm sırasında, eğitimde kullanılmaması gereken bir kavramın, bir öğrenim yöntemi olan bir başka kavramın arkasına gizlenmesi, hatta görünmeyecek biçimde içine gömülmesidir.

Ezber bugün dilimizde "*akılda tutma, belleme*" anlamında kullanılmaktadır. Bu anlamıyla gerek gündelik yaşamda gerekse eğitimde belirli bir yeri vardır. Çarpım tablosu, yabancı dildeki sözcükler ve daha birçok şey akılda tutulmak, bellenmek zorundadır.

Bu belleme işi tadında bırakıldığı, okullarımızda yapıldığı gibi "*soruların yanıtlarının bellenmesi*" haline dönüştürülmediği sürece bunda bir sorun yoktur.

Belleme ve bellenenlerle bağ kurma (Arapça *akıl* bağ kurma demektir) yoluyla öğrenme arasındaki sınır nerededir? Öğrenci ne kadar bilgiyi bellemeli, ne kadarını ise bellediklerinden türetebilmelidir?

Bu sorunun yanıtı "**bilgi konisi**" adı verilebilecek bir kavramla ilgilidir ve işi öğretmek olan herkesçe çok iyi bilinmelidir.

Ezber ise bundan tamamen farklıdır. Bilginin doğru ve de değişmez doğru olduğuna inanmak, böylece insanoğlu ve tüm canlıların doğuştan sahip olduğu en ilginç özelliğin merakın sönmesidir.

Merakı sönmüş kişi hayatını ister bilimle ister ticaretle isterse dinle uğraşarak kazansın, bu insan gerçekte yaşamayan, ruhu ölmüş yalnızca bedeni canlı kalmış bir varlıktır.

Direksiyonu kilitlemiş bir araç nasıl ki yolun bazı yerlerinde doğru gidiyormuş gibi olursa da sık sık etrafı çatırsa, ezberle merakı sönmüş bir kişi de sürekli olarak kendi gibi düşünmeyenlerle çatır. Bunu din ya da çağdaşlık adına yapabilir.

Beyaz Nokta Gelişim Vakfı ezberi şöyle tanımlamaktadır:

Ezberleme (yürektenlik), bir bilginin "değişmez tek doğru" olarak benimsenmesi, öyle olduğuna ilişkin kalben duyulan güvenin akıl yoluyla tahkik edilmeyişidir. Merak kökenli kuşku ile birleşik olmayan her bilgi "yürekten bilgi" olup, "yürektenlik", bir öğrenme yöntemi olan "akılda tutma (belleme) değildir.

Daha sonra bu tanımın kısaltılarak daha kolay anlaşılabilir hale getirilmesi amacıyla bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya gelen yanıtlar ise şunlar:

- * Çeşitli kaynaklardan kişiye ulaşan bilgilerin akıl yoluyla irdelenmeden mutlak doğrular olarak kabul edilip benimsenmesidir.

- * Yüksek düzeyli zihin (akıl) fonksiyonlarını kullanmaksızın bilgi edinme (öğrenme) işlemidir.
- * Akli fonksiyonları düşük düzeyde kullanarak bilgi edinme işlemidir.
- * Dışarıdan gelen bilgilerin sorgulanmaksızın zihine taşınmasıdır.
- * Zihine gelen her türlü bilginin sorgulanmaksızın sahiplenilmesidir.
- * Kişinin, çeşitli yollarla edindiği bilgileri, alışkanlığın yol açtığı koşullanmayla, akıl yoluyla araştırmadan mutlak doğrular olarak benimsemesidir.
- * Çeşitli yollarla edinilen bilginin, daha önce edinilen öğrenme yaşantıları arasındaki ilişkilerini kurmaksızın, kazanılmış olan değişmez bir tutum olarak doğru ya da yanlış olabileceğini de merak etmeksizin ve sorgulamaksızın, kavramadan bilgi düzeyinde benimsenmesidir.
- * Muhtelif yollarla kişiye ulaşan bilgilerin, koşullanma alışkanlığı nedeniyle sorgulanmaksızın mutlak doğrular olarak kabul edilmesidir.
- * Aklımızı devre dışı bırakarak, gelen bilgilerin kalıp halinde benimsenmesidir.
- * Hazır bilgilerin, alışkanlık-koşullanma nedeniyle düşünmeksizin benimsenmesidir
- * Sorgulamaksızın bilgi benimseme alışkanlığıdır.
- * Kişilere her türlü yoldan ulaşan bilgilerin, alışkanlığın yol açtığı koşullanmalar yüzünden birer mutlak doğru olarak benimsenmesine ve tartışmasız kabul edilmesine neden olan süreçtir.
- * İnsana ulaşan bilgilerin, akıl süzgecinden geçmeden, sırf duygusal bir dürtüyle depolanmasıdır.
- * Bilgilerin akıl süzgecinden geçmeden, eksiksiz olarak zihinde depolanmasıdır.
- * Çeşitli yollarla kişiye ulaşan bilgilerin, mutlak doğru olarak benimsenip, kalben güvenilmesi, ancak akıl yoluyla incelenmemesidir.
- * Herhangi bir yolla kişiye ulaşan bilgilerin,
-kişinin bu yoldaki koşullanması sonucu- o konudaki mutlak doğrular olarak, bir "inanç" olarak, akıl yoluyla irdelenmeden benimsenmesidir.
- * Herhangi bir yolla kişiye ulaşan bilgilerin, -kişinin bu yoldaki koşullanması sonucu- neden doğru olduğu akıl yoluyla irdelenmeden kalben duyulan bir güven sonucu, o konudaki mutlak doğrular olarak benimsenmesidir.
- * Herhangi bir yolla kişiye ulaşan bilgilerin, neden doğru (ya da yanlış) olduğu, akıl yoluyla irdelenmeden, o konudaki mutlak doğrular (inanç) olarak benimsenmesidir.
- * Kişiyi okul, kendi kendine öğrenme, propaganda ya da herhangi bir yolla ulaşan bilgilerin, -kişinin öğrenme alışkanlığının yol açtığı şartlanma nedeniyle- mantık yoluyla irdelenmeden kalben duyulan güvenle o konudaki mutlak doğru olarak kabul edilmesidir.
- * Algının, bilgi düzeyinde belleğe kaydedilmesidir.

Bu tanımlardan görüleceği gibi bu alanda ilk yapılması gereken, ezberin gerçek anlamının bir an önce sözlüklerimize girmesinin sağlanmasıdır.

Ama bu yapılan kadar acil bir önlem olarak, ezberin belleme olmadığı ve öğrenme yöntemleri arasında ezberin ancak "ezber tabanı" denilebilecek kadar yer alacak bir kavram olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

Ezbersizlik (Sorgulayarak Öğrenme)

Hiçbir durumda ve hiçbir şekilde, anlamadan bellenmemesi. Bellekte tutulması gereken her bilginin mutlaka "niçinler" ve "başka bilgilerle bağlantılarının bilinerek bellenmesidir". Gündelik yaşam sırasında hemen daima bir takım doğrular aracılığıyla iletişim kurarız. Bebeklikten itibaren, hemen her konudaki doğru çocuğa öğretilmesi, doğruların bilinip bilinmediğinin sınanması, doğruların ödüllendirilip doğru olmayanların bir şekilde cezalandırılmasından oluşan bir süreçtir.

Kabul edilmelidir ki doğrular bir yere kadar yaşamın kolaylaştırıcılarıdır. Onlarsız yaşam çok güç olurdu. Her an karşılaşılan irili ufaklı yüzlerce sorunu onlarsız aşmak yaşamı çekilmez kılar.

Yaşamı kolaylaştıran bu doğruların, -hemen tüm kolaylaştırıcılar gibi -diğer yandan da alışkanlık yaratma tehlikesi vardır. Karşılaştığı sorunları o konuda-birileri tarafından-ortaya konulmuş bulunan doğrular yoluyla aşmaya alışmış bir kişi, bir süre sonra dünyaya o doğrulardan oluşan bir gözlükle bakmaya başlar. Bunlara kişinin değer yargıları diyoruz.

Kişi, başkalarının değer yargılarının farklı olabileceğini, kendi doğruları kadar o doğruların da geçerli olabileceğini kısa sürede unuttur ve yalnızca kendi doğrularının geçerli olduğu bir yaşam sürmeye başlar. Daha da kötüsü, yeni öğrendiği her ne varsa onları da birer doğru ya da yanlış olarak benimser. Böylece, doğrular ve yanlışlardan ibaretmiş gibi görünen yaşam biçimleri ortaya çıkmış olur.

Öğrenim hayatımız boyunca hemen her gün-çeşitli biçimlerde-karşılaştığımız sınavlar, büyük çoğunlukla doğruların bulunması temeli üzerine oturmuştur. Bu tür sınavlar, sadece verilen emirleri yerine getirmesi beklenen, bunları değişik biçimlerde yorumlayarak yenilikler üretmesi beklenmeyen insanlar yetiştirmek için kullanılabilir. Buluşlar, yenilikler ise, değer ölçülerinin değişkenliğinin farkında olanlarca yapılabilir. Dünyamızı şekillendirenler, insanlığa hizmet etmiş olanlar ise bu ikincilerdir.

Doğruları sorgulamamak, onlardan kuşkuya düşmemek, onlara akıl gözüyle bakmadan "yürektenlik" (by-heart) yoluyla kabullenmek o doğruların tam anlaşılmasına, onların zenginliklerinin farkına varılmamasına da yol açar. Bu özellikle dini eğitim açısından çok önemli bir noktadır. İşte bu eğilime "ezber" diyoruz.

İçinde yaşadığımız çevrenin (en dar anlamdan evrene kadar) ne kadar değişik doğruları içinde taşıdığını görebilmek bu iki uçlu (doğrular ve kavuşabilmek, bir anda mümkün olmayabilir. Bunun için, -bütün öğretilerde olduğu gibi- bir egzersiz süreci yaşanmalıdır.

ÇOK DOĞRULULUK

Düşünebilme yeteneğini yok eden ama yok ettiği de kolayca anlaşılmayan "ezberci eğitim" yöntemi başkalarına muhtaç insan yetiştirmenin en garantili metodudur.

Karşılaştığı her sorunun, başkalarınca oluşturulacak kalıplar yardımıyla çözülmesini bekleyen bir insan tipi, herhalde diktatörlerin çok arzuladığı bir vatandaş tipidir.

İnsanımız bir gerçeğin farkına varır gibidir ve bu yüzden de kampanyayı desteklemektedir.

Bir kısım eğitimci ise iki grup dersin bu kampanya dışında kaldığını, birisinde ezberin "zaten" olmadığını, ikincisinde ise ezbersiz eğitimin olamayacağını savunmaktadır. Bunlardan birincisi fen, ikincisi ise din dersleridir.

Matematik, fizik, kimya gibi derslerde ezberin kullanılmadığı inancı -her nereden kaynaklanıyorsa- tamamen yanlış bir kanaattir. Ezberin dik alası bu derslerde yaptırılır.

Bu derslerin ortak özelliği olan "problem çözme" de öğrencilere derslerde en çok yaptırılan ve çalışkan öğrencilerin de evde en çok yaptıkları temrin, örnek problem çözmektir. Sınavlarda başarılı olan öğrenciler, farklı yazarların kitaplarından çeşitli problemleri bulup onları çözmeyi öğrenmiş olanlardır. "Örnek problem çözme", ezberin fen derslerine özgü adıdır.

Bu metotla "öğretilen" -çünkü eğitilmemektedirler- öğrenciler örneğin alfa taneciklerinin enerji yüklerini hesaplayabilir ama mesela viraj alan bir trenin iç ve dış tekerleklerinin nasıl olup da farklı yollar katedebildiklerini açıklayamazlar.

Bu şekilde "öğretilmiş" öğrenciler mühendis olduklarında, aynı kökten gelen elektrik, su, hava ve trafik akımlarının aynı temel denklemlerle çözümlenebileceğini bilmezken, hukuk fakültesini bitirenler de komşuyu rahatsız eden olgunun köpek, bebek ya da müzik sesi değil bunların kaynakları durumunda olan "sahiplerinin saygısızlığı" olduğunu teşhis edemez ve Yargıtay kararında olduğu gibi apartmanda köpek beslemeyi yasaklamaya kalkarlar.

Bir insan için en talihsiz durum, yapabildiği için bir makine tarafından yapılabilmesidir. Nitekim sanayi devriminin başında, işlerin makineler tarafından yapılabilmesini farkederek işçilerin isyanının altında ekmek paralarını kaybetme korkusundan çok bu aşağılanmışlığın etkisi daha büyük olsa gerektir.

Ezber, makinelerin en kolay ve hatasız yapabildikleri iştir. Bir termostat, bir çalar saat ya da bir bilgisayar programı, itirazsız ezberleyen ve hiç hata yapmadan ezberlediğini tekrarlayan araçlardır. İnsanlar bu işleri bu denli sadakat ve doğrulukla yapamazlar. İnsanlara bu tür işleri yaptırmaya kalkmak "sen başka bir işe yaramazsın" demenin bir yoludur.

Günümüzde matematik, fizik ve kimya için öyle bilgisayar programları yazılmıştır ki en karmaşık problemleri dahi kolayca çözebilmektedirler. Ama bu programları yazan kişiler, bu problemleri ezberlemiş olanlar değil, o problemlerin doğasını anlamış, farklı görünüşteki problemler arasındaki ilişkileri farkedebilmiş, bu birlikteliği düzenleyen az sayıdaki doğa yasasını iyi "anlamış " olan kişilerdir.

Çocuk ve gençlere papağanlar gibi yüzlerce problemi "ezberleten" ve sonra da sınav adı altında onları "geri isteyen" fen öğretmenleri, bu beyhude ve zararlı çabalar yerine, onların doğa düzenine hayran olmalarını sağlayabilecek "gözlem yapma", "ilişkilendirme", "sonuç çıkarma", "bilgiye erişme" gibi becerilerini geliştirmeye çalışmalıdırlar.

Ezberin, tek zorunlu öğretim yöntemi olduğu sanılan din derslerine gelince: buradaki durum, fen derslerinden daha ciddidir. Din dersleri yoluyla öğretilmek istenilen aslında "ahlak"tır. Güzel ahlak konusunda, yaratıcının sembolik bir dille vahyettiği "iyiler" demek olan din kitapları aslında ezberin katıyen kullanılmaması gereken bir alandır.

Yüksek seviyeli gerçekler, yani çok sayıda "doğru, iyi ya da güzel" türetebilecek olan "temel doğru, iyi veya güzeller" iletişim diline çevrildiğinde -ki vahiy yoluyla olan bu olabilir- zorunlu olarak sembolikleşmeye başlarlar. Aslında daha basit olmakla birlikte dünyevi bilgiler alanında da durum böyledir. Çok sayıda fiziki doğruyu ifade eden bir fizik kanunu, ilk bakışta anlaşılacak ya da her yorumlayanın ayrı anlam yükleyebileceği kadar semboliktir.

Örneğin, elektrik alanı ve manyetik alan gerçekleri ayrı ayrı ifade edildiği zaman daha kolay anlaşılabilirken, elektro-manyetik alan teorisinde daha sembolik bir hale gelip birleşirler.

Dini öğretilerin yüksek düzeyde sembolizm içermesinin nedeni budur. Kuran'ın herkes tarafından anlayış düzeylerine göre anlaşılmasının ve öyle murad edilmesinin -islamda

ruhban sınıfının bulunmayışı bu yüzden- sebebi, kişilerin farklı gelişmişlik düzeyine göre bu sembolizmi çözmesinin istenilmesi nedeniyle olsa gerektir.

Aynı bir ayet, onu okuyan çeşitli kişiler tarafından, bu sembolizmi çözme yetişkinliklerine göre ayrı ayrı anlaşılması, bir karmaşa yaratmak için değil, insanların geliştikçe kaynaktaki doğrulara -ve giderek birleşik doğrulara- ilerlemelerini temin için olabilir.

Konuya böyle bakınca din eğitiminde ezberin kullanılması, yaratıcının çizdiği yolun tam aksine, herkesin, sadece öğretmenin o sembolizmi çözümlediği ölçüde anlam yüklemesine yol açacağı görülecektir.

Fen eğitiminde ezber olsa olsa fizik dünya gerçeklerinin anlaşılmayışına yol açar. Din eğitiminde ise ezber daha ciddi yanlışlara yol açabilir ve Allah anlayışının kavranamaması, insanların niçin Dünyaya geldiklerini sorgulamamaları, kendilerinden neler beklendiğini düşünmemeleri gibi sonuçları doğurur.

İşte ezber, din eğitiminde bunun için olmamalıdır. Din eğitimini ezbersiz, anlayarak yapmak belki daha güçtür. Ama, ancak bu şekilde eğitilmiş din adamları topluma iyi ahlaki gösterebilirler. Herhangi bir din ve özellikle de bireysel sembolizm çözümlemesine dayalı islam, ezber yoluyla basit bir kalıpcılığa dönüşür.

Dinin, insanlığın gelişmesinde doğru bir araç olmasını isteyenler, bu noktaya dikkat etmeli, herkesten önce onlar "*ezbere hayır, anlayarak öğrenmeye evet*" demelidirler.

ÖĞRENME (Kalıtsal Miras)

Aşağıda, yaşam içindeki çeşitli "öğrenme başlımları"na örnekler verilmektedir. Bunlar çeşitlendirilebilirse ve yaşamın neredeyse bütünüyle "öğrenme"den ibaret olduğu somut biçimde gösterilebilirse, "**okul yoluyla öğretilme**"ye dayalı eğitim yerine, "**okul ve okul dışı ortamlarda öğretilme**" yoluyla eğitimin ne büyük bir imkânlar kapısını açabileceği ortaya çıkacaktır.

Bu denli çok sayıda öğrenme'nin, 6-18 yaşları arasındaki okul çağımızın sadece %10'unu (evet yanlış okumadınız sadece yüzde on) oluşturan zaman diliminde, hem de bizim dışımızdaki birilerinin (öğretmen) bizim adımıza bu işi yapmasıyla mümkün olamayacağı daha iyi görülebiliyor mu? Bizlere öğretilen, ihtiyaçlarımızın bize ancak başkalarınınca öğretilebileceği, kendi kendimize öğrenemeyeceğimizdir. Okullarda öğrenmeyi öğrenme denilen şey de yine öğretmen tarafından "öğretilen"lerin boşluklarının doldurulmasıyla sınırlıdır.

"Eğitim şart" deyimi ile kastedilen de, karada-havada-denizde her türlü sorunun ancak ve yalnız "öğretilme" yoluyla çözülebileceğidir.

Trafik kazaları, birileri o insanlara nasıl kaza yapmayacağı öğretilmediği için olmaktadır. Depremde yıkılan çürük binalar müteahhitlere nasıl ev yapılacağı, belediye yetkililerine usulsüz ruhsatın nasıl verilmeyeceği, ustalara demirin nasıl büküleceği, içinde oturanların jip mi sağlamlık denetimi mi tercihinin nasıl yapılacağı öğretilmediği için meydana gelmektedir.

Belediyeler, birileri onlara önceliklere göre paranın nasıl harcanacağını öğretilmediği için saçma işler yapmaktadır. Velhasıl her ne sorun varsa bize o sorunun nasıl çözüleceği öğretilmediği için olmaktadır.

Bunların tümü yanlıştır, zırvadır ve saçmadır.

Bu kadar çok şeyi kimse kimseye öğretilmez. Ayrıca kimseye de isteğinin dışında bir şeyler öğretilmez. Eğer öğretilme yoluyla bir şeylerin yapıldığı sanılıyorsa o sadece korkudan dolayı yapılıyordur.

Nitekim öğrenciler dünya ekseninin niçin eğik olduğunu, üçgen iç açıları toplamının niçin 180 derece olamayacağını, sıfırla bölmenin niçin olamayacağını, ikinci dereceden bir eğrinin türevinin ne demek olup ne işlere yaradığını merak ettikleri için değil sınav korkusundan "öğrenmiş gibi" yapmaktadırlar. İnanmayanlar çocuklarına sorup en küçük bir fikirleri olmadığını görebilirler. Bu sarmalı kırabilmeli, bu öğretilme bağımlılığından kendimizi ve gelecek nesilleri koruyabilmeliyiz. Toplumda sigara, alkol ve uyuşturucu bağımlılığından ürkenler bu endişelerinde haklıdırlar ama öğretilme bağımlılığı bunlardan daha da kötüdür. Eğer bir gün, uyuşturucu ve öğretilme bağımlılığı arasında bir tercih yapılacak olsa duraksamadan uyuşturucu bağımlılığı seçilmelidir.

O halde, yaşamımızı başkalarının bize öğrettiği, öğretmeye razı olduğu, nelere ihtiyacımız olduğunu bizim adımıza tahmin ettiklerine bağımlı olarak değil, kendi özgür tercihlerimize göre yaşamak istiyorsak, adına "öğrenme devrimi" diyebileceğimiz bu paradigma dönüşümünü becerebilmeliyiz. Tüm anne ve babalar, öğretmenler, idareciler, politikacılar, bürokratlar bunu farketmeli, bir toplumun varlığını sürdürebilmesinin ancak ve yalnız öğrenebilmesiyle mümkün olabileceğini farketmelidir. Öğretilme bağımlısı toplumlar aslında yokturlar, onlar başkalarının esiridirler, başkaları istediği kadar ve istediği sürece yaşıyor "gibi" yaparlar.

Aşağıda, sadece zihinleri tahrik etmek için örnekler verilmiştir. Tabii ki yaşam bunların tanımladığından çok çok daha geniştir. İşte birkaç örnek:

Kendini korumayı öğrenme:

- a. Gaspçıdan, hırsızdan
- b. Depremden
- c. Mafyadan
- d. Trafik teröristlerinden
- e. Sokak kazalarından
- f. Aldatılmaktan (ticarete, alış-verişte, evlilikte, astlarınca, üstlerince, çalıştırdıklarınca, patronunca, vaatlerde bulunanlarca vd)
- g. Sağlığını korumayı:
 - i. Beslenme yoluyla:
 1. Uygun kiloda kalabilmeyi
 2. Yararlı ve zararlı yiyecekleri belirlemeyi, bulabilmeyi, uygunsuz yiyeceklerden korunabilmeyi
 - ii. Bedeninin ihtiyaçlarını karşılama yoluyla:
 1. Egzersiz yapmanın esaslarını öğrenerek
 2. Yaşam biçiminin değiştiremez koşullarıyla bedeninin ihtiyaçlarını uzlaştırmayı öğrenerek
 - iii. Sağlığını korumaya yardımcı olabilecekleri bilme yoluyla:
 1. İyi doktoru, iyi hastaneyi nasıl bulacağını öğrenerek
 2. Bunların kötülerinin iyilerinden nasıl ayırdedileceğini öğrenerek
- h. İşi varsa işini kaybetmekten
- i. İşi yoksa gelir yetmezliğinden:
 - i. İş bulma yöntemlerini öğrenerek
 - ii. Zaman satmayı öğrenerek
 - iii. Çevresindeki ihtiyaçları görebilmeyi öğrenerek
 - iv. Gereksiz giderlerini azaltmayı öğrenerek
 - v. Ek gelir yaratma yollarını öğrenerek
- j. Zamanını heba edenlerden (randevusuna geç kalarak, uzun konuşup yazarak vd)

- k. Zihinsel temizliğini (kendi ideoloji ve inançlarını benimsetmeye çalışanlardan, bizim yerimize düşünenlerden, reklamı beyin yıkama sananlardan, zihinsel virüs - <http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=484> bulaştırıcılardan vd)
- l. Amaç belirsizliğinden
- m. Kızgınlıkların kendisine zarar vermesinden:
 - i. Yararlanılacak bir yan bularak
 - ii. Sakinleştirici yöntemleri öğrenerek

Başkalarının akıllarından yararlanmayı öğrenme:

- a. Öğrenme Çemberleri yoluyla
- b. Mentor edinme yoluyla
- c. Ortak akıl üretme teknikleri yoluyla
- d. Doğru soru sorma tekniği yoluyla

Biyolojik öğrenme:

- a. Spor yoluyla:
 - i. Kaslarının belirli hareketleri öğrenmesi
 - ii. Metabolizmasının, çalışma hızını öğrenmesi
 - iii. Kalp atışlarının ihtiyaca göre artıp azalmayı öğrenmesi
- b. Aşılansarak hastalıklardan korunmayı

İçe dönük öğrenme:

- a. Kendini mağdur hissetmemeyi
- b. Kendi doğrularından sıyrılıp açık hale gelebilmeyi
- c. Kendini değiştirebilmeyi (<http://www.tinaztitiz.com/yazi.php?id=650>) ya da "bildiğini" uygulayabilmeyi -ki öğrenme budur-

Dışa dönük öğrenme:

- a. Evlilikte uyum sağlamayı
- b. Şehir kültürüne uyabilmeyi
- c. Yapısına uygun olmayanlarla birlikte çalışabilmeyi, işbirliği yapabilmeyi

Yeni bir beceriyi öğrenme:

- a. Yeni becerinin "belirleyici" ve "türev" gereksinimlerini
- b. Bu beceriyi oluşturan öz-becerileri (*core skills*) bulabilmeyi
- c. Bu kavramı bilen "öğrenme yardımcıları" nı bulabilmeyi

Öğrenebilirliğini ve yaratıcılığını bozmasına izin vermeden okul'da başarılı olabilmeyi öğrenme:

- a. Ezberlemeden belleme yoluyla
- b. Dersi derste öğrenmenin yollarını bularak
- c. Türkçe dersinin tüm diğerlerinin belirleyicisi olduğunun bilincine vararak ve bu amaçla, dilini kullanmayı okul dışında da bir ilgi alanı haline getirerek
- d. Hızlı okuma becerisi kazanarak
- e. Ders içeriklerinin kritik %10'larını *koklama* becerisini edinerek
- f. Ders akışını kendi öğrenme stili ve akışına göre etkilemeyi öğrenerek
- g. Zamanında doğru sorular sorarak kritik bilgileri öğrenerek
- h. Az ve akıllı çalışma yöntemleri yoluyla

- i. Öğrenme Stili'ni öğrenerek (<http://www.kigep.org.tr> adresinde "*site haritası*", onun içinde "*testler*" ve onun içinde de "*Öğrenme Stili Testi*"ni bulabilirsiniz)
- j. Çoklu Zeka Profili'ni öğrenerek (yine KiGeP testleri içinde bulabilirsiniz)
- k. Bir konunun özü öğrenilmezse sınav başarısının ancak çok sayıda egzersiz yapıp ezberleyerek elde edilebileceğini, bunun da hiçbir işe yaramaz bir şey olduğunu tam olarak idrak ederek
- l. Çevrenizdekilerin sürekli olarak eğitim sisteminden yakınmalarının size de etki yaparak zihinsel bir red ortamı yaratmasına izin vermeyerek.

SEÇKİN TAVİR AĞLARI

Toplumun yüzlerce yaşam kesiti (taahhüt, ticaret, sanayi, avukatlık, hekimlik, bilgisayar programcılığı, sürücülük, seyyar satıcılık, eczacılık, parlamenterlik ve benzeri alanlar) içinde yer alan kişilerin niteliklerinin (bilgi-beceri, ahlâk, ruhsal sağlık gibi kalite özellikleri) bir istatistiksel dağılım gösterdiği kabul edilebilir. İki ucu ve ortalarda yığılmaları olabilen bu dağılımlara göre, her yaşam kesitinde belli sayıda insan, o yaşam alanının en iyi pratiklerine, en yüksek ahlâk normlarına sahiptir. En azından istatistiksel olarak böyle olduğu söylenebilir. Bu yaşam alanlarının yüksek normlarına sahip olan kişiler aynı zamanda diğer açılardan da yüksek normlara sahip olmayabilirler. Bu yüzden bu gibi kişilere "seçkin kişi" denilmeyip, sadece belirli bir alandaki "tavırlarının" seçkin olduğu söylenebilir. Böylece, her yaşam kesitindeki yüksek nitelikli kişiler bir ağ oluşturabilirlerse, o alanın geride kalanları için bir referans teşkil edebilirler. Bu yapılanmaya Seçkin Tavir ağları adı verilmiştir.

"Normal dağılım" adı verilen istatistik dağılım tipi niçin bu denli yaygındır?

Bu kavram, bir diğer kavramla, "doğal denge" ile açıklanabilir. Doğadaki herhangi bir şey, uzun ya da kısa, ağır ya da hafif, bol ya da nadir mutlaka bir denge içinde olmalıdır. Daha da doğrusu, insanoğlu tarafından, özellik tanımlamak amacıyla yapılan tüm betimlemeler bu zorunluğu yaratmaktadır.

Normal olarak doğada mevcut bir şey ne kısa ne de uzun; ne bol ne de nadir; ne akıllı ne de aptaldır. Bunların hepsi, somut ve soyut dünyayı algılamayı ve bu algılar üzerinde konuşabilmeyi kolaylaştırmak için insanlar tarafından yapılmış adlandırmalardır. Aslında her şey olduğu gibidir.

Gündelik yaşamı kolaylaştırmak amacıyla yapılan adlandırmaların -hangi dilde olursa olsun- uyduğu bir genel kural, o şeyin diğer şeylerle karşılaştırılabilmesine imkan vermesidir. Bu durumda, ister ortalarda ister uçlardaki bir şeyi tanımlayan bir kavram, ister istemez çevresinde bir dağılım oluşacak bir "ortalama"yı doğurmaktadır.

İyi, doğru ve güzel açısından insanoğlunun genel eğilimleri de normal dağılıma uymaktadır, daha doğrusu uymaması için bir neden bulunmamaktadır.

İşte bu, toplum yaşamındaki bir karakteristiği ortaya çıkarmaktadır: "**sıradan çoğunluk ve seçkin azınlık**"!

“Çoğunluk”, normal dağılımın ortalamasının sol ve sağındaki iki standart sapmalı alana tekabül eden toplam yaklaşık %94'lük kesimdir. Geriye ise iki ayrı kesim kalmaktadır: Ortalamanın en altındaki %3'lük “musibet” kesim ile, ortalamanın en üstündeki %3'lük “seçkin” kesim! Toplum sorunları ile uğraşanlar, bu iki kesime de dikkat etmelidirler.

Bu yargının bir yanılgıya yol açmaması bakımından bir noktanın açıklığı kavuşturulması gerekir: burada sözü edilen “ortalama”, “üst”, “alt” gibi deyimler kişiler için değil, kişilerin tavırları için kullanılmaktadır. Herkes tarafından “aşağı” görülen bir kişinin pekala bir “seçkin” tavrı -ya da tavırları- olabileceği gibi, herkesin saygın olarak nitelediği bir kişinin de “musibet” bir tavrı -ya da tavırları- olabilir.

Medeniyet normlarına daha yakın -ya da onları belirleyen- toplumlarda bu iki tavır grubu da özel muamele görürler. Toplum bütün kurumlarıyla musibet tavırların üzerlerine giderken, seçkin tavır sahipleri de önemli görevler üstlenirler ve bir bakıma toplumu, medeniyet normlarına doğru çekerler.

“Çoğunlukçu”dan “çoğulcu” demokrasiye geçememiş toplumlarda ise “sıradan çoğunluk” herşeye hakimdir.

Ülkemizdeki durum da böyledir. Hemen her kurum, sıradan çoğunluğun yarattığı uygun ortam ve %3'lük “musibet” kesimin mühendisliği altında işlemektedir. Her yıl trafikte ölen binlerce kişi, bu olgunun en somut örneğidir. Bu mekanizma yalnız trafik için değil tüm toplum kurumları için geçerlidir ve tümü birden bir “ölümcül sarmal” oluşturmaktadır. Bugüne kadar tarihte bu sarmalın yok ettiği çok toplum vardır.

Bundan kurtulmak mümkün müdür? Hayır ve evet!

Hayır, eğer sıradan çoğunluğun vazettiği normlara mahkum olmayı sürdürürsek. Evet, her konudaki elit tavır ve tutum sahipleri -ki bunların zengin, iyi eğitilmiş, kendini beğenmiş tavırlı kişiler olmadığına, toplumun her kesiminde bu tür tavır sahipleri bulunabileceği yukarıda da vurgulanmıştı-, adına “seçkin tavır ağları” diyebileceğimiz birbirleriyle dayanışma içinde olabilecekleri yapılanmaları kurmak zorunda oldukları idrakine ve de becerisine sahip olabilseler!

Seçim bizim, sonuçlar bizim!

ETİK GÜVENCE

Güven Anlaşmaları (GA), genelde "kirlilik"le (fiziki ve sosyal kirliliğin her türü) mücadele için önerilen bir gönüllü sistemdir. Çeşitli konulardaki "kirlilikler"e meydan vermemek üzere, bu kirlilikleri önleyebilecek tarafların yapacakları beyanlar -ki Güven Anlaşması buna denilmektedir-, onu imzalamayı kabul eden kişi ve kuruluşların topluma verdikleri birer "söz"dür.

Örneğin rüşvet için GA'na imza koyan kişi ve kuruluşlar rüşvet ilişkisine girmeyeceklerini, çıkarları ne olursa olsun bunu yapmayacaklarını beyan etmektedirler. GA'nı imzalayan kişi ve kuruluşların bunu kamuoyuna ilan etmeleri ve bu yolla, henüz imzalamamış bulunanları da imzalamaya özendirceği ve/ya mecbur bırakacağı umulmaktadır.

GA'na imza koyan kişi ve kuruluşu denetleyen organ genel olarak kamuoyudur. Anlaşmada uyulacağı güvencesi verilen hükme uyulmadığının herhangi bir yolla belirlenmesi halinde, verilen "*Beyaz Nokta Amblemi Kullanma Hakkı*" iptal edilir ve bu kamuoyuna duyurulur. Bir daha da bu imkan verilmez.

Etik Güvence bildirimleri konusunda örnek bir uygulama için bakınız :
www.beyaznokta.org.tr/internetteetikguvence

UZLAŞILMIŞ KAVRAM TABANI

Uzlaşma Nedir, Ne Değildir?

Gün geçtikçe daha sık kullandığımız, fakat anlamı üzerinde durmayı pek gereksiz gördüğümüz kavramlardan birisi de uzlaşma'dır. "Milletçe uzlaşmaya ihtiyacımız var", "liderler arası uzlaşma sağlanmalıdır" ve buna benzer uzlaşma önerileri giderek daha sık dile getiriliyor.

Bu, uzlaşma denilen şey nedir? İki kişi, iki kesim ya da bir toplumun bütünü uzlaşabilir mi, nasıl uzlaşır, ne üzerinde uzlaşır, uzlaşmanın bilinen bir yöntemi var mıdır?

Kavramları tanımlamak için en kısa fakat yanıltıcı yol onların ne olduğunu tariflemek; en uzun fakat güvenli yol ise onların ne olmadıklarını tanımlamaktır.

Oldukça kısa ve yine oldukça güvenli bir yol ise bu iki ucun bileşimidir. Yani, o kavramın karışması ihtimali olan birkaç kavramı sayıp, sonra da ne olduğunu tanımlamak..

Böylece mesela, uzlaşmanın, cinayet, cinnet, cesaret ya da alınganlık olmadığı gibi binlerce olmazı saymaktan kurtulmuş, ama ona yakın anlam taşıyan kavramlarla karışmasını da önlemiş oluruz.

Uzlaşma neler değildir: Birincisi, pazarlık sonunda varılan nokta uzlaşma değildir. Pazarlık, tarafların bazı kayıplar vermeye ikna edilmeleridir denilebilir.

İkincisi, görüşme ve müzakere sonunda varılan nokta da uzlaşma değildir. Görüşmeler sırasında, taraflar belki de aynı şeyleri ya da tam aksi şeyleri savduklarını anlayabilirler. Bir bakıma zaten var olan fakat taraflarca bilinmeyenler ortaya çıkar.

Üçüncü olarak, tahammül ve hoşgörü de uzlaşma değildir. Taraflar tek taraflı ya da belki karşılıklı olarak bazı şeyleri görmezlikten gelebilir ya da kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez taktiği izleyebilirler ki buda uzlaşma değildir.

Uzlaşmayla karışması ihtimali yüksek olan ve zaman zaman uzlaşma niyetine kullanılan bu kavramlar dışarıda kalınca, uzlaşma için şöyle bir tanım yapılabilir:

Uzlaşma, farklı yönde çıkarlara sahip tarafların, bu çıkarlarına esas olarak kabul etmiş olageldikleri koşulları gözden geçirmeye razı olmaları ve bu gözden geçirmenin sonunda o koşullardan bir kısmını veya tamamını değiştirmenin kendi çıkarları açısından gerekli olduğuna ikna olmaları ve böylece tarafların çıkarları arasındaki aykırılığın azalması, hatta tamamen aynı yönde çıkarlara sahip olmaları ve ondan sonra da çıkarlarını korumak için işbirliği yapmaları demektir.

Bu uzun tanımdan hemen çıkarılabilecek pratik bir sonuç, çeşitli konularda karşıt tutumlar içinde bulunan tarafları korkutarak, tehdit ederek ya da benzeri zorlama yollarla uzlaşmanın sağlanamayacağı, olsa olsa kutuplaşmanın daha da keskinleşeceği. Yani zaman zaman yetkililerin ağzından duyduğumuz "uzlaşmazsak batarız" gibisinden korkutmaların hiçbir yararı olamaz.

Bu tanıma iyi bir örnek, çalışan ve çalıştıranların çıkarlarının çatıştığı geleneksel anlayış yerine, son yıllarda giderek yaygınlaşan, çalışan ve çalıştıranların çıkar birliği anlayışının geçmesi süreci olup bu tamamen bir uzlaşma örneğidir.

Global rekabetin hemen hiç olmadığı ve ekonomilerin baskın vasfının ulusal olduğu geçmiş yıllarda çalışanların tek kazanma stratejisi çalıştırandan daha fazla hak elde etmek; çalıştıranların tek stratejisi de çalışanları ucuza çalıştırmak olmuştur.

Ama gün gelip, ticarete ulusallıktan küreselliğe geçilince hem çalıştıran hem çalışan karşılarında yeni bir güç bulmuşlardır: kendilerinden daha iyi ve daha ucuza üreten rakipler!

Bu defa, eski çıkar koşullarını gözden geçirmişler ve o koşulların değiştiğini görerek bu defa çıkarlarının rakiplere karşı güçlü olmak olduğunu, bunun da yolunun çalışan-çalıştıran çıkar birliği olduğunu anlamışlardır.

Dikkat edilirse bu yeni anlayış, ne çalıştıranın çalışan üzerindeki baskısı ve tehdidi, ne de çalışanların direnişi nedeniyle oluşmamıştır.

Buradan günümüz Türkiye'sine ve onun uzlaşma gereksinimlerine gelinirse, önce uzlaşmaya ihtiyacı olan tarafları tanımlamak gerekir. Bugünün karmaşık ekonomik ve sosyal ilişkiler Türkiye'sinde çeşitli açılardan taraf sayılabilecek belki yüzlerce kesim vardır. Hatta her T.C. vatandaşını bir taraf kabul edersek en az 30 milyon taraf vardır.

Pratik olarak bu denli çok sayıda tarafın uzlaşması ve uzlaşabilse bile korunması güç olacağı için uzlaşma ihtiyacına yol açan nedenlerin tamamına değil, yeterince büyük kısmına bakmak gerekir.

Pareto'nun 80/20 kuralı olarak bilinen, bir olayın %80 sonuçlarına nedenlerin %20'si yol açar kuralı burada da işe yaramaktadır. Ülkemizin toplam sorunlarının %80'i, Türk-Kürt, Laik-İslam ve Çalışan-çalıştıran tarafları arasındaki sorunlardan kaynaklanmaktadır.

Çalışan ve çalıştıranların çıkar birliği ise en kolay anlaşılabilir olan yeni kavramdır. Rekabet gücümüzün ne denli düşük olduğunu görmek ve çatışarak vakit kaybetmek yerine rekabet gücümüzü geliştirmek için işbirliği yapmak gerektiğini idrak etmek yeterlidir.

Toplumsal uzlaşma isteyenlerin bu üç kavramı toplumumuza anlatmaya çalışmaları, hergün uzlaşın denmesinden çok daha akılcıdır.

“Kavram Tabanında Uzlaşma”, Ulusal Bütünlüğün Ta Kendisidir!

Serbest piyasa ekonomisini başıbozukluk; *de-regulation*'ı kurlsızlık gibi anlayan, daha doğrusu ne olduğu konusunda bir merakı bulunmayan insanımız, bu belirsizlikler üzerine ekonomik, sosyal, siyasal ve diğer yaşam türlerini inşa etmeye çabalamaktadır.

Bir insan topluluğu, hangi şartlar altında birlikte yaşama isteği duyar?

Aynı coğrafyada doğmuş olmak, pek bağlayıcı bir öge değildir. Toplumbilimciler, dil ve değer birliğinin birlikte yaşam için zorunlu koşullar olduğunda birleşiyorlar.

Dil ve değerler temelde sıkı bağlantılıdır. Belirli bir şeyi farklı adlandıran, ama bunun farkına vardığında uzlaşma yolunu seçen iki insan, değer uzlaşısı yoluyla birlikte yaşayabilirler.

Şeyleri farklı adlandıran, uzlaşmak da istemeyen, ama yine de birbirine baskı yapmayan iki insan da, “karşılıklı değerlere saygı” ve “ortak yaşam alanlarıyla sınırlı bir uzlaşma”ya razı oldukları takdirde yine birlikte yaşayabilirler.

Bir arada yaşaması güç olanlar, ortak yaşam alanları da dahil olmak üzere hiçbir şekilde uzlaşmaya yanaşmayanlardır. Ama bunlar yine de bir şeyin farkındadırlar: hangi kavramlar üzerinde uzlaşmadıklarının!

Bir arada yaşaması neredeyse imkansız olanlar bu sayılanlar değildir. Kullandıkları kavramlar arasında fark olup olmadığını bilmeyen, üstüne üstlük bunu merak da etmeyen, bunu bir sorun olarak görmeyenlerin bir arada yaşamaları imkansızdır. Bu insanlar sürekli olarak çatışacaklar, fakat çatışma nedenlerini kavram uyuşmazlığına değil bambaşka nedenlere bağlayacaklardır. Bu tür insanlar ve onlardan oluşan toplumlar, toplu yaşamın dayanışmasından yararlanamaz ve birlikte yaşamanın değerini anlayamazlar. Bu toplumların, kavram bütünlüğü olgusunun önemini farkına varmış olanlarca yutulması kaçınılmazdır.

Gündelik sorunlar, yanıltıcı reçeteler, sahteci rehberlerden oluşan ortamlarda, sorunların köklerini aramak ve onları tedavi edecek sabrı göstermek, toplumumuz açısından pek gerçekçi bir beklenti olarak görünmüyor.

Hangi siyasi parti, hangi devlet adamı ya da hangi sivil toplum örgütü çıkıp da enflasyonun, terörün, ekolojik yıkımın, değer yozlaşmasının ve benzer sorunların kökünde az sayıda “kök neden” bulunduğunu, bunlar tedavi edilmedikçe, bunlardan üreyen

sorunların çözülemeyeceğini, bu kök sorunların hemen hepsinin ancak zaman içinde çözülebileceğini, hatta yalnız zamanın dahi tek başına yeterli olmadığını, toplumda - *seçkin tavır sahipleri* başta olmak üzere- bu yaklaşım çevresinde bir farkındalık yaratılmadıkça, bu karmaşık yaşam sistemleri içinde hangi ipi çekince hangi parçanın oynayacağı konusunda bir "*bütüncül bakış*" paylaşılabilecek hale gelmedikçe bu karabasandan kurtulmanın mümkün olmadığını söyleyecektir? Ve de söylene kim dinleyecektir?

İşte, bu az sayıdaki kök nedenden birisi, "*toplumun, bazı temel kavramlardan oluşan kavram tabanı üzerinde uzlaşmaya varamamış olması*"dır.

Demokrasi, laiklik, inanç, bilim, teknoloji, yaratıcılık, eğitim, ezber, kuşku, merak, yeniden yapılanma, özgürlük, hak, sorumluluk ve benzeri anahtar kavramlar üzerinde bir uzlaşma girişimi Türkiye'nin önünü açacak bir adımdır.

Böyle bir girişimin tek ön-koşulu, beyin fırtınası tekniğinin temel ilkelerinden birisi olan "geciktirilmiş yargı" (*deferred judgement*) kavramının benimsenmesidir. Bir diğer deyimle, bu girişime katılacak olanlar, anahtar kavramlar konusunda kendi doğrularını - geçici bir süre için- terkedecekler, başkalarının doğrularını dinlemeye -ama gerektiğinde benimsemek üzere dinlemeye- hazır hale geleceklerdir.

Girişimi kolaylaştıracak bir taktik olarak da, üzerinde uzlaşılacak olan ilk kavramların, toplumda kutuplaşmanın bulunduğu kavramlar (laiklik, milliyetçilik, inanç vb) değil, daha somut -mesela masa, sandalye gibi- deyimlerin seçilmesi iyi olur. Görülecektir ki, herkes tarafından aynı algılandığı sanılan birçok kavrama herkes değişik anlamlar yüklemekte, bu değişiklik bazen çatışmalara yol açabilmektedir. Böylece ilk adımda, bir uzlaşma sağlamak değil ama, böyle bir sorunun varlığı konusunda farkındalık sağlamak mümkün olabilecektir.

Bireysel ve Kurumsal Yaşamda Sorun Çözme Kabiliyeti ve Araçları

“Yenilikçilik” her alanda vardır!

- Yaşamın tüm kesitlerinde yaratıcılık vardır; olmak zorundadır.
- Çünkü yaşam sürdürme (*survival*), yaşamı tehdit eden sonsuz sayıda tehdide, ancak her biri için ayrı (yeni) önlem yaratılarak karşı konulabilir.
- Bu yaratıcılığın, yenilikçiliğin ta kendisidir. Yaşayan her şey, yenilikçi olabildiği için vardır.
- Ol(a)mayanlar yok olmuşlardır ya da yok olmak yolundadırlar.

Canlılar bunu nasıl yapıyorlar?

- “Yenilik” sorun çözmek için yapılır.
- “Sorun”, istenmeyen bir durum ya da istendik bir durum karşısındaki engellerdir.
- Sorunlarla başa çıkmada **Sorun Çözme Araçları (SÇA)** geliştirirler.
- Her canlı türü, SÇA dağarcığının zenginliği ölçüsünde yaşamını sürdürebilir.
- Refah ve mutluluk düzeyleri de SÇA dağarcıklarının zenginliğine bağlıdır.

Canlılar bunu nasıl yapıyorlar? (devam)

- SÇA dağarcığı şöyle zenginleşir :
 1. “Öğrenerek”:
 1. **Önceki nesillerden,**
 2. **Birbirlerinden**
 2. Geliştirerek:
 1. **Mevcutları, yeni sorunlara göre güncelleyerek,**
 2. **Yenilerini yaratarak.**
- Bütün bu araçların tek amacı vardır: sorun çözmek!

Sorun Çözme Kabiliyeti = anahtar kavram

- Bireyler ve onlardan oluşan toplumların SÇA dağarcıkları, onların sosyolojik bağışıklık sistemleridir.
- Aynen biyolojik bağışıklık sistemleri gibi.
- Biyolojik bağışıklık sistemi zayıflayan / çöken bireylere, çevrelerinde doğal olarak mevcut bulunan tüm diğer canlılar hücum ederler. Bu onların beslenme biçimidir. Bir haksız saldırı değildir.
- Sosyolojik bağışıklık sistemi zayıflayan / çöken toplumlara da çevrelerindeki toplumlar hücum ederler.
- Doğal beslenme döngüsü -en azından bugün- budur.

İkinci tip SÇA dağarcığı

- Birey ya da toplumun SÇA dağarcığındaki araçlar zamanın aşındırıcılığına dayanmalıdır, yoksa işe yaramazlar.
- Araçlar aynı zamanda evrenin ana ahlâk ilkesine de uymalıdır. Bu ilke “zarar verme”dir.
- Ama bireyler -ve toplumlar- bu ilkeye uymayan SÇA da geliştirebilirler. Hem de yaratıcılık / yenilikçilik yoluyla!
- Kısa erimli ve dar kesimli sorunlarını çözmek için.

İkinci bir tip SÇA dağarcığı (devam)

İşte birkaç örnek:

- Ezberleyerek, ihtiyacın ne olduğunu sorgulamadan,
- Sorunun köklerini bırakıp görüntüsünü (imaj) parlatarak,
- Sorununu, bir başkasının sorunu haline getirerek,
- Yasa ve/ya ahlâk kurallarını çiğneyerek,
- Katlanarak,
- Sorunun var olmadığını savunarak,
- Alışarak / alıştıırarak,
- Daha büyük bir sorun yaratıp birinciyi unutturarak,
- Sorunu sorun olmaktan çıkaran yeni bir değer yargısı yaratarak,

Yaratıcılık, Tip 2 SÇA üretmeye yönelirse

- Birey ve toplumların sorun çözme kabiliyetleri, sürekli olarak SÇA dağarcıklarının zengileşmesine bağlıdır.
- Ama bu sürecin önündeki en büyük engel Tip 2 SÇA üretimidir.
- Tüm kolektif zihinsel enerji ve yaratıcılık bu yöne akar.
- Birey ve toplum, dağarcıkları ölçüsünde sorunlarına doğru tanılar koyarlar.
- Bu tanılara göre de yeni SÇA geliştirirler.
- Görüldüğü gibi bu doğal bir akıştır.
- Tip 2 SÇA üreten birey ve toplumlar sorunlarına doğru tanılar koyamazlar; bu bir kısır döngüyü başlatır.

Buna göre, bireysel ve/ya kurumsal yaşamda kalite nedir, ne değildir?

- BM, gelişmemiş toplumları şöyle tanımlıyor: “Sorunlarını doğru tanımlayamamış, kaynaklarını doğru sorunlara tahsis edememiş toplumlar”.
- Bu yaklaşımın ışığı altında, “yenilikçilik / yaratıcılık” konusuna bakılırsa şu söylenebilir:
- Yaşamlarda daima yenilikçilik vardır; ama bu, SÇA dağarcığımızın kompozisyonuna, ne hızla değiştiğine, Tip 2 SÇA’nın oranına bağlı bir yenilikçiliktir.

Doğru anlamda yenilikçilik için dağarcığımızda neler bulunmalıdır?

- Birey ve kurumların sorun stoklarını ve SÇA dağarcıklarını karşılaştırarak kullanışlı sonuçlara varabiliriz.
- Kişilerin, kurumların ve nihayet toplumumuzun “sorun” olarak algıladıklarının sayısı, bunlara yol açan kök sorunların sayısı yanında çok büyük olabilir.
- Meseleye, daha az sayıdaki kök sorunlar açısından yaklaşmak daha doğrudur.
- Böyle bakıldığında, dağarcıklarımızda yenilikçilik sağlayabilecek şu araçların bulunması kaçınılmaz görünüyor:

SÇA: “Sorun Kimyası” adı verilebilecek yaklaşım....

- Sorun: Sorunlar arası örgünün analizindeki zafiyet
- Maddeler kimyası, 118 elementin, milyarlarca farklı maddeyi nasıl oluşturduğunu açıklar.
- O halde, Sorun Kimyası da, az sayıdaki kök sorun’un, binlerce sorunu üretmede tabi olduğu kuralları açıklayabilmelidir.
- Sorun kimyası, madde kimyasında olduğu gibi sorun bileşiklerinin analizinin de kurallarını açıklayabilmelidir.
- İşi sorunlarla uğraşmak olan kişilerin bu kimyayı öğrenmeleri gerekir.

SÇA: “Sorun Kimyası” yaklaşımı.... (devam)

- Sorun kimyasının 4 kuralı şunlar olabilir:
 1. Sorunlar yoktan var edilebilir; her akılsızlık en az bir sorun üretir.
 2. Sorunlar çözülemezler. Ancak onlara yol açan nedenler giderilebilir ya da en azından etkileri azaltılabilir.
 3. Bir sorun çözülmediği sürece, başka sorunlarla birleşerek kendilerine benzemeyen yeni bileşik sorunlar üretmek eğilimindedir.
 4. Bir yer ve zamanda bir sorunu çözmeye yararlı olan çözüm, bir başka yer ve zamanda yeni sorunlar bile üretebilir.

SÇA : “Ezbersiz eğitim”

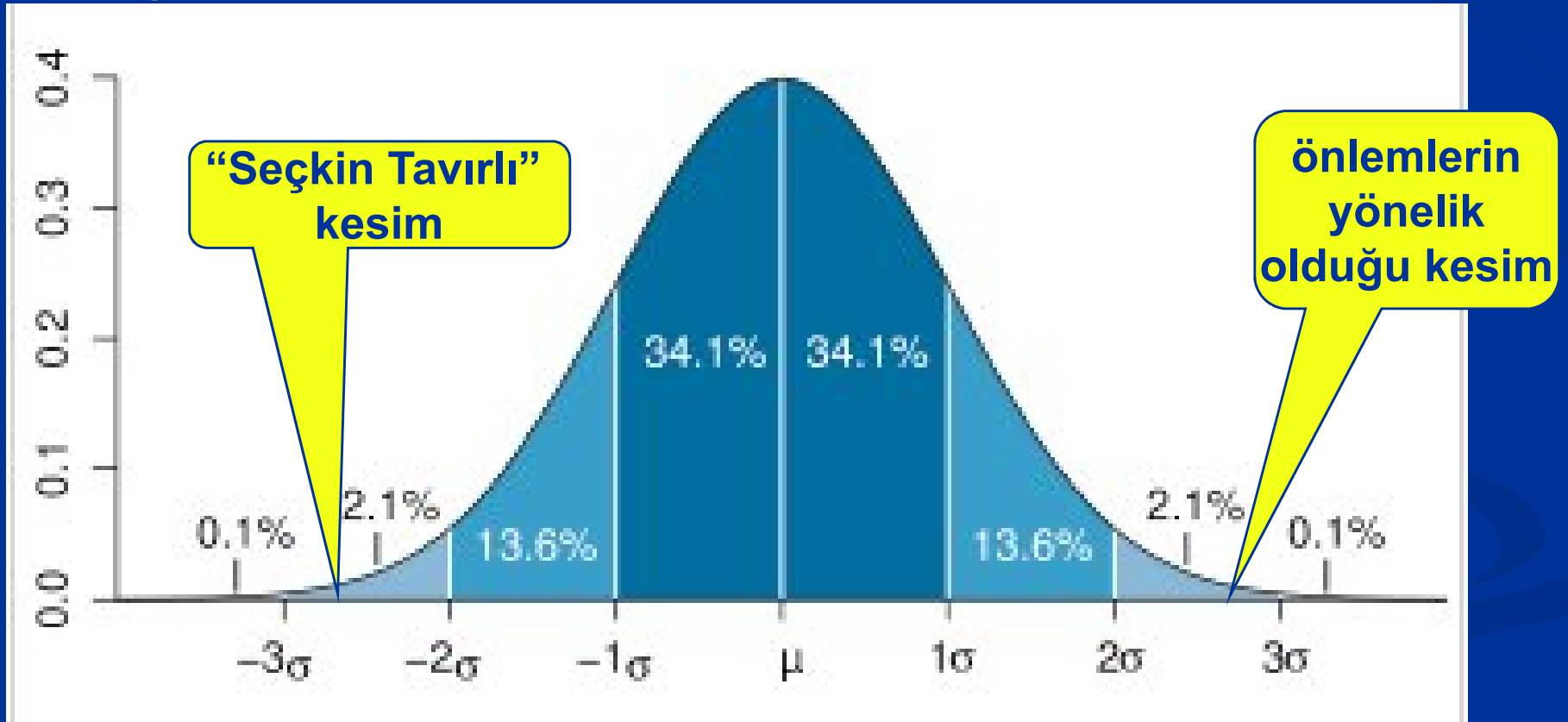
- Sorun: Ezber > tek doğruluk > benimseticilik
- *Ezber* (Farsça) = *by heart* (E) = *par Coeur* (F) = yürekten..
- Anlam kayması nedeniyle “bellemek” (*memorize*) anlamında kullanılıyor,
- Asıl anlamı “*sorgulamaya kapalılık*”, “*mutlak doğruluk*”,
- Toplamların en büyük itici gücü bilimin temeli olan “kuşku”yu reddeden ezberin ardışık sonuçları tahmin edilemeyecek kadar tahripkârdır,
- Eğitim sınıfımızın hemen tamamı ezberi halâ “belleme” olarak anlıyor ve ezbersiz eğitimi de “*bellemeye az yer veren sistem*” olarak anlıyor.

SÇA : Herkesin her yerde her zaman kullanabileceği ~10 yol gösterici (*maxims*)

- Sorun: Bilimin, sokaktaki insanın yaşamına giremeyişi (“*hakiki mürşit*” olamayışı)
- Bilim her eğitim ve anlayış düzeyindeki kişi için değişik genişlik ve derinlikler gösterir,
- Ama, az sayıda öyle temel ilkeler belirlenebilir ki bütün bu kesimler, gereksinimleri olan yol göstericiliği bu maksimlerden üretebilirler,
- Aksi halde bilim belirli bir azınlığın yararlanabildiği, onun dışındakilerin ise hurafelere teslim olduğu duruma gelebilir.

SÇA : Seçkin Tavır Ağları

- Sorun: Çok değişik nitelikteki bireylerden oluşan toplumda, düşük nitelikli bireylerin neden oldukları sorunlara karşı, sadece o bireylere yönelik önlemlerden sonuç beklenmesi

SÇA : Seçkin Tavır Ağları (devam)

- Bir toplumun en önemli varlıkları, çeşitli “nedret” kaynaklarıdır.
- Bunun başında da “yüksek nitelikli” insan gelir.
- Nadir nitelikli insan kaynaklarını kullanmaksızın, sadece “kitlelere yönelik” yaklaşımların etkileri, o kitlelerin nitelik düzeyleriyle sınırlı olacaktır.
- Bir birey, her niteliği açısından nedret içermeyebilir (genellikle de içermez).
- Ama nadir özellikli insanların dayanışması en büyük sinerjileri yaratır.
- Gelişmiş toplumlar bu kaynağı iyi değerlendirebilen toplumlardır.

SÇA : “Öğrenme”

- Sorun: Canlıların tümünün, doğuştan sahip oldukları milyon yıllık evrimle gelişmiş doğal yeteneklerinden en keskini olan “yüksek öğrenebilirlik” yeteneğinin kullanılmayıp, “öğretme” denilen gayr-ı tabii yöntemin yaygınlaşması
- Eğitim tarih boyunca, bir arada yaşama ideolojisini ve kurallarını “benimsetmek” amacıyla yapılagelmiştir,
- Bu amacın kabulünü pekiştirmek için, bireysel yarar sağlamaya dönük bilgi becerilerin “öğretilmesi” de içeriklere katılmıştır.
- Böylelikle “öğretme” olgusunun gayr-ı tabiiliği gizlenmiştir.

SÇA : “Öğrenme” (devam)

- Bu süreç -öğreticiye ve yöneticiye sağladığı kolaylıklar nedeniyle- zamanla bütünüyle egemen olmuş, “öğreme” yeteneğinin neredeyse hiç kullanılmayışına yol açmıştır.
- Bu ise dönerek bir “öğrenilmiş çaresizlik” yaratmış ve insanlar öğrenemeyeceklerine inandırılmışlardır.
- Öğretme-öğrenme dengesi her toplumda değişik oranlardadır.
- Türkiye’de ise, başlangıçta belki zorunlu olarak ağırlık verilen “öğretme” olgusu zamanla azalmayıp artmış ve sorgulanamayan (ez+ber) bir norm haline gelmiştir.
- Bunun otomatik sonucu, insanımızın -eğitim görenlerin- en değerli yeteneklerini kaybetmeleri olmuştur.

SÇA : “Öğrenme” (devam)

- Eğitim görmemişler ise bu yeteneklerini koruyabilmişler, fakat bu defa da bilgisizliğin tuzağına düşmüşlerdir.
 - Bunun pratik çevirisi;
 - bir bölümü, ezberlenmiş ihtiyaçlarının karşılanması için daima “öğretecek başkaları”na muhtaç,
 - bir bölümü ise ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bilgi dışı kaynaklardan “öğrenen”,
- ve her iki bölüm de ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olmayan insanların yetiştirilmesi değil mi?

SÇA : “Öğrenme” (devam)

- Bu süreci tersine çevirebilmek için, öğrenme yeteneğini kaybetmemiş eğitilmiş “nadir” bireylerin bu olgunun farkına varmaları ve bir Seçkin Tavrı Ağı oluşturmaları gerekiyor.
- “*Muhtaç olunan kudretin damarlarımızdaki asil kandaki mevcudiyeti*” söyleminin anlamı, işte bu yüksek öğrenebilirliğe atıfta bulunmaktadır.

SÇA : “Koz Yönetimi”

- Sorun: Dünyanın en sorunlu toprak parçalarından birisinde yaşayan toplumumuzun, geleneksel uluslararası ilişkiler yönetimi araçlarımızla bu topraklarda tutunması güçtür.
- Yalnızca komşularımız ile değil, doğrudan ve/ya dolaylı ilişkide bulunduğumuz / bulunabileceğimiz toplumları dikkate alan bir paradigma,
- Her bir topluma göre üstünlük ve/ya zafiyetlerimizin standart bir birime (koz) çevrilmesi, güncellenmesi ve erişilebilir kılınması,
- Çıkarlarımızın korunması için bu “Koz Veri Tabanı”ndan yararlanmak.

Peki ne yapalım?

- Kalite konusundaki mevcut paradigma “ihtiyaca uygunluk”,
- Bu paradigmada, ihtiyaca uygun mal ve hizmetlerin hangi koşullara uygun üretileceği belirtilmemiş,
- Bu nedenle de pekalâ, Tip 2 SÇA yoluyla ihtiyaçlara uygun (gibi) M/H üretilebilir. Mesela:
 - “İhtiyacın ne olduğunu sorgulamadan (ezber)”,
 - Sadece imaj parlatarak,
 - vd Tip 2 SÇA yoluyla.

Peki ne yapalım? (devam)

- Kamu yönetimi gibi geniş bir alanda, çok özel bir çaba harcamadan çok kolaylıkla bu tür bir “gibi kalite” akımı yaratılabilir / yaratılmış olabilir. Buna dikkat!
- O halde, şimdi bu paradigmayı şöyle revize etmemiz gerekiyor:

“öğrenme” yoluyla ihtiyaca uygunluk”

Peki ne yapalım? (devam)

- Yine Seçkin Tavır Ağı yaklaşımıyla başlayarak ve hızla kitleleştirerek “öğrenme” konusunun
“Kurumsal Öncelik” yoluyla “Ulusal Öncelik” haline getirilmesi öneriliyor.
- BNGV®, 1994 yılından bu yana genel olarak, 2003 yılından bu yana da özel olarak öğrenme konusunda çalışıyor.
- Düzenlediği ve halen yürümekte bulunan KiGeP ve ÖğrEv® programlarıyla, donuk durumdaki öğrenebilirliği harekete geçirmeyi “öğrendi”; bu yolla kişiler kendilerini - istekleri yönünde- değiştirebiliyorlar.
- Şimdi bu bilgi ve deneyim birikimi, imtiyaz (*franchising*) yoluyla fikir girişimcilerine açılıyor.

Kurumsal > Ulusal Öncelik = Öğrenme

- “Öğretme” kavramının tam anlaşılması, benimseticiliğe ve dönerek her tür fanatizme nasıl taban hazırladığı anlaşılmalı,
- Toplumdaki kutuplaşmaların %99’unun temelinde “tek ve mutlak” doğruları “öğretme” yoluyla “ezberlemiş” insan dokumuz var,
- “Öğrenme” kavramının ise bundan tamamen farklı olduğu ve kişilerin işlerine yarayan bilgi, beceri, tutum ve davranışların büyük bölümünü “öğrenme” yoluyla edindikleri hatırlanmalıdır.
- **Ama!**

Ama!

- Bu paradigma değişiminin önünde engeller olabilecektir:
- Kendi doğrularından kuşkulanmayan milyonlar,
- Eğitimini “öğretme, benimsetme, ezberletme” üzerine almış eğitim sınıfı,
- Çocuk ve gençlere “doğru-iyi-güzelller” öğretilmezse sapkınlıklara düşeceklerine inanmış anne-babalar,
- Eğitimin bir külfet olduğunu deneyimlemiş bireylerimizin öğrenme konusundaki olası dirençleri,
- Kurumların, yeni paradigmadaki “öğretme yerine ortam hazırlama” işlevlerini yapmadaki ayak sürümleri,

Ama! (devam)

- kendi doğrularının tıpkılarına sahip kişiler yoluyla çıkar sağlamaya alışmış kesimler,
- ve benzerleri bu Kurumsal > Ulusal Öncelik'in temel yaklaşımı olan "öğrenme"nin önündeki engellerdir.
- Daha da ciddi engel, "zaten" engelidir.
- Öğrenme olgusundan uzak kalabilmek için onun adını kullanıp içeriğine öğretmeyi yerleştiren binlerce okul, bugün dahi "zaten öğretmemekte, öğrencilerin öğrenmelerini" sağlamaktadırlar(!).

Bu engeller nasıl aşılabılır?

- Engel aşma stratejisi olarak ayrıntılı reçeteler vermek gereksizdir.
- Çünkü ihtiyaç yaratıcılığın anasıdır.
- Eğer, Kurumsal > Ulusal Öncelik olarak “öğrenme” konusu bir ihtiyaç olarak algılanırsa, mutlaka yaratıcı çözümler bulunacaktır.
- Bir kurumun İçinde atılabilecek bir “ilk adım” _akıllı atılabilirse_ sonrakilere uygun ortam hazırlar.

“Öğrenme”, kurumsal > ulusal gündeme oturmazsa ne olur?

- Bu kavramı gündeminin başına oturtmuş birey / kurum / toplumlarla rekabet edebilmek için, onların neler yaptıklarına bakar ve bir Tip2 SÇA olarak “öğrenme elbiseli öğretme” paradigmasına devam ederiz.
- İşte, bu topraklarda tutunma şansımızı kaybedeceğimiz kırılma noktası budur.
- Aksine, bu yeni paradigmayı erken benimser isek, çağdaş uygarlık düzeyine erişme de dahil bu topraklar bizim kalacaktır.
- Seçim bizim!

Son Söz!

*“21nci yüzyılın cahilleri okuma
yazma bilmeyenler değil,
öğrenemeyenler, evvelce
öğrendiklerinin bir
bölümünü unutamayanlar
ve tekrar öğrenemeyenler
olacaktır”*

Alvin Toefler

*“Dün geçti, dün gibi dünün
sözü de geçti. Bugün yeni
bir gün; yeni bir söz
söylemek gerek”*

Mevlana Celaleddin Rûmi

QuickTime™ and a
YUV420 codec decompressor
are needed to see this picture.

Teşekkür ederiz!

*Gelişmiş, Çağdaş Bir Türkiye için,
Daha Yüksek Sorun Çözme
Kabiliyeti*

www.beyaznokta.org.tr

www.ogrev.org.tr

www.i-hdk.ogrev.org.tr

www.kigep.org.tr

www.tinaztitiz.com